

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2012 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Hunalová

**Zájmové vzdělávání dospělých
v Domě dětí a mládeže hl. m. Prahy**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2012 - 2013

BACHELOR THESIS

Lucie Hunalová

**Zájmové vzdělávání dospělých
v Domě dětí a mládeže hl. m. Prahy**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 22. února 2013

.....

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Jaroslavu Veteškovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za vstřícnost, cenné podněty a rady, které mi poskytoval při jejím zpracování.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku zájmového vzdělávání dospělých v DDM hl. m. Prahy. Zabývá se specifiky zájmového vzdělávání dospělých, definuje jeho cíle a funkce, formy, metody a typy. Cílem teoretické části bakalářské práce je poukázat na důležitost zájmového vzdělávání jako jednoho ze způsobů efektivního trávení volného času. Praktická část bakalářské práce je analýzou pravidelného zájmového vzdělávání dospělých v DDM hl. m. Prahy. Jejím cílem je zhodnotit, jaké typy zájmových útvarů jsou dospělými klienty nejvíce využívány, jaké věkové skupiny jsou mezi dospělými klienty nejvíce zastoupeny a jaký je vývoj v posledních čtyřech školních letech v uvedených sledovaných oblastech.

Klíčové pojmy

Analýzy, bakalářské práce, celoživotní učení, volný čas, vzdělávání dospělých, zájmové vzdělávání dospělých.

Annotation

This thesis is focused in the field of interest adult education in House of children and youth of Prague. It considers the specifics, defines its goals, functions, methods and types. In the theoretical part of the thesis it aims to point out the importance of interest education as an effective way of spending leisure time. The practical part of this study is constituted by an analysis of regular interest adult education in House of Children and Youth of Prague. The main objective is to evaluate which kinds of courses are the most preferred, which age groups are actually involved and to what extent. The thesis also introduces development in these particular areas in last 4 years.

Key words

Adult education, analysis, bachelor thesis, interest adult educations, leisure time, lifelong learning,

OBSAH

ÚVOD	9
1 VÝZNAM VOLNÉHO ČASU V MODERNÍ SPOLEČNOSTI	11
1.1 Funkce volného času	12
1.2 Faktory ovlivňující prožívání volného času	12
2 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V KONTEXTU CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ.....	15
2.1 Etapy celoživotního učení.....	15
2.2 Vývoj koncepce celoživotního učení	17
2.3 Legislativa a financování dalšího vzdělávání	18
3 SPECIFIKA ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	20
3.1 Zájmy a potřeby člověka.....	20
3.2 Charakteristiky zájmového vzdělávání	21
3.3 Cíle a funkce zájmového vzdělávání	23
3.4 Formy zájmového vzdělávání	25
3.5 Metody zájmového vzdělávání	26
3.6 Institucionální zajištění zájmového vzdělávání	28
3.7 Typy zájmového vzdělávání	30
4 ANALÝZA PRAVIDELNÉHO ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V DDM HL. M. PRAHY.....	34
4.1 Charakteristika, cíle a poslání Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy	35
4.2 Analýza současného stavu pravidelného zájmového vzdělávání dospělých v Domě dětí a mládeže hl. m. Prahy.....	38
4.2.1 Karlínské Spektrum	38
4.2.2 Klub Klamovka	42
4.2.3 Stanice přírodovědců.....	45
4.2.4 Stanice techniků	48
4.2.5 Stadion mládeže.....	51
4.2.6 Jezdecké středisko Zmrzlík	52

4.3 Souhrn výsledků.....	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	59
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Předložená bakalářská práce se zabývá tématem zájmového vzdělávání dospělých. Toto téma je i v době, ve které narůstá význam volného času a jeho efektivního trávení, stále opomíjeno. Důraz je v této oblasti kladen na populaci dětí a mládeže a oblast dalšího vzdělávání dospělých se zaměřuje spíše na vzdělávání profesní. Zájmové vzdělávání přitom rozšiřuje schopnosti a dovednosti jedince, zlepšuje kvalitu jeho života a to přirozenou cestou a v každém věku.

Osobní motivací k výběru tématu Zájmové vzdělávání dospělých v Domě dětí a mládeže hl. m. Prahy je zaměstnání autorky bakalářské práce v této instituci na pozici marketingového a PR pracovníka. Daná problematika je tak studována nejen ze zájmu osobního, ale také profesního. Podobná analýza nebo výzkum nebyly ještě v DDM hl. m. Prahy realizovány. Autorka se tedy domnívá, že zpracování analýzy a následně dalších výzkumů je nutné pro další směřování marketingových i pedagogických aktivit DDM hl. m. Prahy.

Bakalářská práce je členěna na část teoretickou a empirickou. Cílem teoretické části práce je seznámit čtenáře se základními pojmy této problematiky a poukázat na význam zájmového vzdělávání dospělých. Cílem empirické části je zmapování situace v oblasti nabídky pravidelných aktivit určených dospělým účastníkům v jednotlivých střediscích Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy a vysledování vývoje oblíbenosti těchto aktivit v posledních čtyřech školních letech. Cílů empirické části bude dosaženo prostřednictvím analýzy dat.

Teoretická část bakalářské práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se zabývá volným časem, popisuje jeho charakteristiky, význam, funkce a faktory, které ovlivňují jeho prožívání. Autorka považuje pojem volný čas za klíčový v dané problematice, proto byla tato kapitola do bakalářské práce zařazena. Druhá kapitola se zaměřuje na vzdělávání dospělých v kontextu celoživotního učení, věnuje se legislativě a financování dalšího vzdělávání. Třetí kapitola je zacílena na specifika zájmového vzdělávání dospělých. V úvodu kapitoly jsou definovány základní pojmy zájem a potřeba člověka, dále jsou rozebrány charakteristiky, cíle a funkce zájmového vzdělávání dospělých, jeho formy, metody a typy. Prezentovány jsou zde také organizace, které zájmové vzdělávání poskytují.

Empirická část bakalářské práce je obsažena v kapitole čtvrté. Zde je charakterizován Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy, jeho cíle a poslání. Následuje samotná analýza aktuálního stavu pravidelného zájmového vzdělávání dospělých v DDM hl. m. Prahy, která je zakončena interpretací výsledků a jejich porovnáním s výchozími teoretickými poznatky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝZNAM VOLNÉHO ČASU V MODERNÍ SPOLEČNOSTI

Význam volného času vzhledem k dynamickému vývoji naší společnosti neustále vzrůstá. Jeho pojetí od minulého století po současnost dostalo velkých změn. Rozšiřuje se celkový objem volného času celé populace. Volný čas se tak stal významnou dimenzí života každého z nás.

„*Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 274). Z uvedeného vyplývá, že se jedná o čas, který nám zbývá po splnění všech povinností. Jedná se o dobu, kterou vyplňujeme činnostmi, které si vybíráme sami, dobrovolně, které vykonáváme rádi, baví nás. Pod pojem volný čas spadá aktivní i pasivní odpočinek, zábava, vykonávání zájmových činností. Neřadíme sem aktivity spojené s upokočováním základních potřeb člověka – jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče. Zařazení konkrétních činností pod pojem volného času je však velmi relativní. Vnímání jednotlivých aktivit je u každého člověka rozdílné. Pro někoho může být např. příprava jídla koníčkem a zálibou, pro jiného je pouze prostředkem k uspokojení základní fyzické potřeby.

Šerák (2009) dělí volný čas podle druhu činností na *odpočinkový* (činnosti klidné, pohybově i psychicky nenáročné), *rekreační* (pohybová aktivita) a *zájmový* (aktivity zaměřené na vědomé uspokojení a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností).

Nejširší spektrum zájmových činností jsme schopni pojmut v dětství a dospívání. V dospělosti dochází k zúžení okruhu zájmů a prohlubování schopností a dovedností.

1.1 Funkce volného času

Volný čas lze také vymezit funkcemi, které plní. Dle Hradečné (1998) plní tři základní funkce:

- zábava (souvisí s uspokojováním osobních potřeb, umožňuje vymanění z nudy),
- odpočinek (poskytuje možnost psychické i fyzické relaxace, obnovení sil),
- vlastní rozvoj osobnosti člověka (osvobozuje od automatismu).

Komplexnější představu o možnostech volného času nám však předkládá Vážanský (In: Šerák, 2009):

- rekreace (možnost uvolnění, osvěžení, obnovení sil, zotavení),
- kompenzace (potěšení, rozptýlení, bezstarostnost),
- edukace (potřeba poznávat, vzdělávat se, touha po zážitcích),
- kontemplace (potřeba klidu, rozjímání, čas pro sebe sama, autoreflexe),
- komunikace (navazování kontaktů, sociálních vztahů, láska, přátelství),
- integrace (potřeba společenských vztahů, emocionální jistoty, sounáležitosti, rituály, tradice),
- enkulturace (potřeba kreativně se rozvíjet, uplatňovat tvůrčí schopnosti, fantazii, spontaneitu),
- participace (vlastní iniciativa, potřeba angažovat se, spolurozhodovat, kooperovat, nést spoluodpovědnost, účastnit se vývoje společnosti).

1.2 Faktory ovlivňující prožívání volného času

Volný čas by měl sloužit k naplňování vlastních potřeb, zájmů. Na podobu trávení a prožívání volného času mají ale vliv mnohé faktory, které musíme vzít v potaz.

Mohou to být např. různé sociální, ekonomické jevy, kulturní tradice, ale také typ osobnosti, hodnotový žebříček nebo vliv rodinného prostředí a výchovy.

Šerák (2009) považuje za významné aspekty následující:

- věk,
- pohlaví,
- sociální skupinu,
- bydliště,
- profesi,
- vzdělání.

S **věkem** se mění množství i způsob trávení volného času. Nejaktivnější jsou lidé ve věku kolem 17 let. V tomto období si mladí lidé formují specifické kulturně-společenské zaměření a životní styl. V dalších letech volného času s přibývajícimi rodinnými a pracovními povinnostmi ubývá. Ve způsobech trávení volného času nacházíme také mezigenerační rozdíly. Lidé do 30 let preferují spíše navštěvování kulturních či společenských akcí, setkávání s přáteli, sledování TV, zatímco starší lidé se věnují např. kutilství nebo zahrádkaření.

Červenka (2004) ve svém výzkumu uvádí výrazné rozdíly u poslechu hudby, zvyšování kvalifikace, návštěv kin, divadel, knihoven či koncertů, sportovních aktivit i schůzek s přáteli. Na tyto aktivity kladli velký důraz respondenti ve věku 15-19 let, případně až do 29 let. Mladí lidé ve věku mezi 20-29 lety častěji navštěvují kavárny či restaurace. Četbě knih se nejvíce věnují lidé nad 60 let a ve větší míře také mladí lidé ve věku 15-19 let.

Z hlediska **pohlaví** Červenka (2004) upozorňuje na rozdíly např. u četby knih, které se věnují častěji ženy. Ty také více navštěvují různá kulturní zařízení a koncerty. Muži se ve srovnání s ženami věnují více sportu, sebevzdělávání, ale také návštěvám kaváren a restaurací.

Způsob trávení a prožívání volného času ovlivňuje i systém hodnot a norem, které udávají **sociální skupiny** (rodina, kamarádká či profesní skupina apod.), do nichž lidé patří. Patrně nejvýznamnější je působení rodiny. *„Rodiny se od sebe odlišují svým životním stylem i způsobem využívání volného času. Základní návyky a postoje si všichni přinášíme ze své původní rodiny.“* (Pávková, 2002, s. 30).

Odlíšnosti ve vnímání volného času existují i v závislosti na **bydlišti**, mezi městem a venkovem. Podle Šeráka (2009) je volba víkendových aktivit městských obyvatel různorodá a ovlivňuje ji např. vzdělání, profese, věk nebo místo bydliště. Vesničtí obyvatelé se naproti tomu věnují podobným činnostem po celý týden, tj. pracují na zahradě, udržují dům. Společenské a kulturní aktivity jsou na venkově realizovány především na bázi dobrovolné činnosti. Problém na venkově a v malých městech také představuje absence kulturních center, kin, divadel, sportovišť. Z uvedených důvodů se venkovští obyvatelé častěji uchylují ke sledování televize a poslechu rozhlasu. Na venkově je ovšem možné vnímat větší smysl pro kolektivní život, který se projevuje pořádáním různorodých společenských akcí různými místními spolky a organizacemi. Ve městech je nabídka sice širší a pestřejší, nicméně aktivity probíhají v anonymním prostředí.

I faktor **profese** se odráží ve výsledcích různých výzkumů a statistických šetření. Červenka (2004) uvádí např. vyšší zájem o sebevzdělávání mezi podnikateli nebo zájem o výlety do přírody a poslech hudby mezi ženami na mateřské dovolené nebo v domácnosti. Šerák (2009) dále jmenuje kutilství, sledování TV či úplnou nečinnost častou mezi dělníky, častější rekreace, cestování, četbu, sportování a účast na kulturních akcích mezi zaměstnanci nebo nezájem zemědělců o procházky, rekreaci v přírodě, četbu, sport a kulturní život.

Při sledování závislosti mezi trávením volného času a nejvyšším dosaženým **vzděláním** zaznamenal Červenka (2004) častější výskyt dalšího sebevzdělávání, zájmu o knihy a kulturní život u absolventů vysokých škol. Absolventi středních škol s maturitou dávají přednost sportu. Šerák (2009, s. 40) dále upřesňuje, že „s vyšší vzdělání klesá sledovanost televizních pořadů a pasivní nečinnost“. Vzdělaní lidé jsou více ochotni pracovat na svém dalším rozvoji, lépe se orientují v nabídce. Zároveň s vyšší vzdělání však klesá množství volného času z důvodu narůstajícího množství hodin strávených v zaměstnání. Někteří lidé tak ignorují potřebu odpočinku, nedokáží se oprostit od pracovních povinností a věnovat se pouze svým zájmům. To dokazuje narůstající nabídka kurzů s výukou odbourávání stresu, umění odpočinku a relaxace nebo prevence syndromu vyhoření.

2 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V KONTEXTU CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ

Kvalitní vzdělání je základním předpokladem úspěchu v životě. Umožňuje nám orientaci ve stále se měnícím prostředí, dává nám schopnost posouvat se vpřed. Díky prohlubování vědeckého poznání a technického rozvoje i vývoji v oblasti politické, ekonomické, kulturní i sociální nám přestává postačovat vzdělání, které je nám poskytováno prostřednictvím školského systému, byť probíhá od dětských let až do dospělosti. *„Prosazení celoživotního učení a vzdělávání není již jen záležitostí pedagogické vědy, ale strategickým cílem celé společnosti.“* (Veteška, 2011, s.130). Získávání nových poznatků a dovedností i po ukončení studia se stává nutností. Proces vzdělávání se tak prodlužuje na dobu časově neurčitou a získává podobu tzv. celoživotního učení.

Celoživotní učení podle MŠMT (Průvodce dalším vzděláváním, 2010) představuje *„zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání. Zahrnuje všechny možnosti učení (ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému či mimo něj), které jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života.“*

Veteška a Vacínová (2011, s. 47) pojem celoživotní učení dále rozvádí: *„Celoživotní učení se však dotýká pouze otázky časového rozmezí. Možná právě proto byl představen aktualizovaný pojem „všeživotního učení“ (life-wide learning), které v celé šířce života člověka charakterizujeme triádou pojmů formální, neformální a informální.“* Všeživotní učení navíc přináší vedle vzdělávání institucionálního i rozvoj dalších forem vzdělávání (Veteška, 2010).

2.1 Etapy celoživotního učení

Memorandum o celoživotním učení (2000) rozděluje všeživotní učení do dvou etap, na počáteční a další vzdělávání.

Počáteční vzdělávání zahrnuje veškeré vzdělávání od nejtělejšího věku po vstup na pracovní trh. Zahrnuje základní (primární a nižší sekundární stupeň), střední (vyšší sekundární stupeň) a terciární vzdělávání.

Další vzdělávání navazuje na vzdělávání počáteční, uskutečňuje se tedy po vstupu na pracovní trh. Může být realizováno v prostředí formálního vzdělávacího systému (ve středních a vysokých školách) nebo v institucích neformálního vzdělávání (obecně prospěšné společnosti, neziskové organizace, občanská sdružení i soukromé firmy). Podle způsobu získávání poznatků se dále člení do tří skupin na vzdělávání formální, neformální a informální.

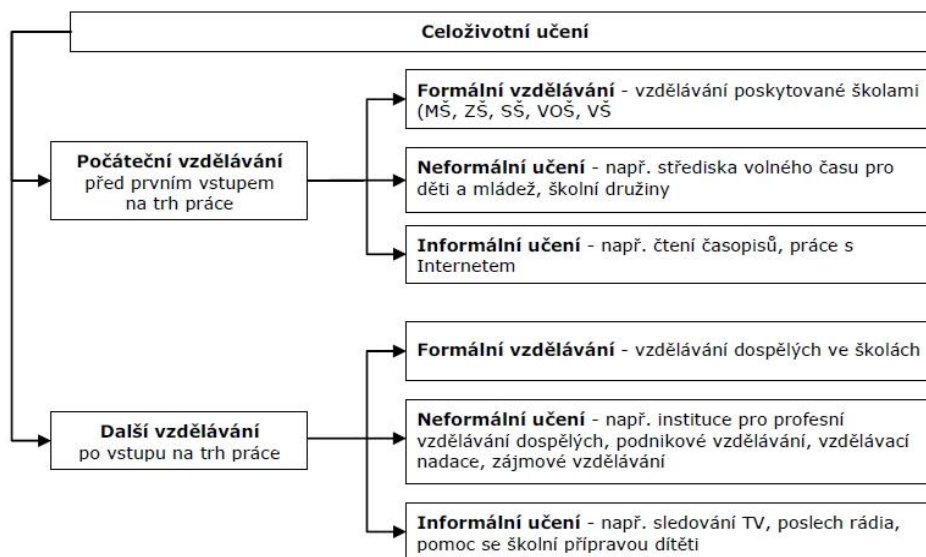
Formální vzdělávání se realizuje ve vzdělávacích institucích, zejména ve školách a je upraveno právními předpisy. Zahrnuje navazující stupně vzdělání – základní, střední a terciární – po jejichž úspěšném ukončení získá absolvent patřičné osvědčení (vysvědčení, diplom).

Neformální vzdělávání je organizované vzdělávání, které však probíhá mimo vzdělávací systém, je realizované prostřednictvím zaměstnavatelů, nestátních neziskových organizací, školských institucí a dalších organizací. Nevede k získání určitého stupně vzdělání. Příkladem mohou být různé volnočasové aktivity, rekvalifikační kurzy, kurzy autoškoly, podnikové vzdělávání, ale také krátkodobé semináře, školení a přednášky.

Informální vzdělávání je na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání neorganizované, nesystematické, často nezáměrné osvojování si vědomostí, dovedností a postojů. Probíhá při každodenních činnostech v práci, v rodině, při hře, při čtení nebo např. při sledování TV. Zahrnuje rovněž sebevzdělávání.

Další vzdělávání pak můžeme ještě rozdělit do tří typů na **zájmové vzdělávání**, **občanské vzdělávání** a **další profesní vzdělávání**. Ve všech vyjmenovaných případech se jedná o vzdělávání ve volném čase. Bílá kniha (2001) nabízí zařazení vzdělávání dospělých ve volném čase do tzv. ostatních součástí vzdělávání dospělých, kterými jsou např. právě zájmové vzdělávání, občanské vzdělávání nebo vzdělávání seniorů.

Obrázek 1: Etapy celoživotního učení

Zdroj: Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU (2008, str. 14)

2.2 Vývoj koncepce celoživotního učení

Požadavek na vzdělávání lidí v průběhu celého života není ničím novým. Kořeny těchto úvah sahají až do antiky, více rozvíjeny byly v renesanci, humanismu a osvícenství (Veteška, Vacínová, 2011). Vedle změn ve společnosti lze sledovat i měnící se důvody nepřetržitého vzdělávání se i očekávání, která měli jedinci i celá společnost od celoživotního učení. Jednotlivé koncepce celoživotního učení mají rozdílné cíle, od úprav vzdělávací politiky až po změny v sociálních a ekonomických strategiích (Strategie celoživotního učení ČR, 2006).

V 60. a 70. letech vznikaly koncepce formulované mezinárodními organizacemi UNESCO, OECD a Radou Evropy. Cílem těchto koncepcí byl sociální a kulturní rozvoj společnosti prostřednictvím vzdělání bez diskriminace. UNESCO v roce 1970 vyhlásilo koncept „Lifelong Education“ a o dva roky později představilo dokument „Learning to Be“. Rada Evropy vydala v roce 1972 dokument „Éducation permanente“ a OECD dokument „Recurrent Education“ v roce 1973. V uvedených koncepcích hrály hlavní roli školské instituce financované z veřejných zdrojů, tedy i stát, který vzdělávací systém

řídil i financoval. Cíle vztahující se k práci měly v uvedených koncepcích vedlejší roli, zaměstnavatelé měli nepatrný zájem o vzdělávání svých zaměstnanců.

Kořeny současného pojetí celoživotního učení můžeme hledat v 90. letech 20. století. Těžištěm tohoto pojetí se stává odborné vzdělávání a příprava k pracovnímu uplatnění. Základní myšlenky ze 70. let jsou stále platné, dochází ale ke změně v chápání jejich společenské funkce. Celoživotní vzdělávání není již pouhým alternativním nástrojem ke kultivaci člověka, ale stává se nezbytností pro život každého jedince a to nejen v oblasti pracovního uplatnění, ale také v oblasti společenského postavení.

Oproti koncepcím ze 70. let přisuzují ty současné menší význam školským institucím, kladou důraz na rozvoj dalších forem vzdělávání, větší význam je přisuzován neformálnímu a informálnímu vzdělávání. Úloha státu ve vzdělávání již není tak významná, odpovědnost přebírají také zaměstnavatelé, obce, občanská sdružení apod.

Koncepce 90. let je představena v několika dokumentech mezinárodních organizací: „Učení: dosažitelný poklad,“ (UNESCO), „Celoživotní učení pro všechny“ (OECD), „Vyučování a učení: Cesta k učící se společnosti“ (Evropská komise).

V ČR mají v otázce celoživotního učení důležitý význam následující dokumenty: Závěrečná zpráva z konzultačního procesu k Memorandu o celoživotním učení z roku 2001, Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha z roku 2001, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice z roku 2005 nebo Aktualizace koncepce reformy vysokého školství z roku 2006.

2.3 Legislativa a financování dalšího vzdělávání

Oblast vzdělávání dospělých není v současné době v ČR řádně legislativně ošetřena. Neexistuje žádný zákon, který by se touto oblastí samostatně zabýval. Proto je složité vymezit, který orgán státní správy by měl být kompetentní danou problematiku zastřešovat. Daná oblast je tak velmi roztříštěná.

Jedinou sférou, která je částečně legislativně ošetřena, např. zákoníkem práce 262/2006 Sb., zákonem o zaměstnanosti 435/2004 Sb. apod., je profesní vzdělávání,

za které zodpovídá ministerstvo práce a sociálních věcí. Podporu zavádění nových technologií včetně rekvalifikace zaměstnanců zajišťuje ministerstvo průmyslu a obchodu. Problematické je zařazení ostatních oblastí do kompetence ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, neboť mnoho aktivit zájmového vzdělávání řeší další ministerstva – činnost muzeí, galerií, divadel apod. řídí ministerstvo kultury, edukační aktivity ze zdravotnické oblasti řeší ministerstvo zdravotnictví, ekologickou oblast spravuje ministerstvo životního prostředí. Realizaci vzdělávacích aktivit na regionální a místní úrovni řídí ministerstvo pro místní rozvoj. Sféru dalšího vzdělávání upravuje mnoho předpisů a vyhlášek, které se ovšem zaměřují zejména na profesní vzdělávání. Zmínku o vzdělávání dospělých lze nalézt ve školském zákoně (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) a v zákoně o vysokých školách (zákon č. 111/1998 Sb.) a v normách stanovujících kvalifikační předpoklady pro výkon konkrétních povolání.

Strategické materiály pojednávající o oblasti celoživotního učení schválené vládou ČR, např. Strategie celoživotního učení ČR, Národní program rozvoje vzdělávání v ČR – Bílá kniha nebo Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR nemají legislativní charakter.

Vzhledem k absenci náležité legislativy je problematické vymezení kompetencí i ve věci **financování aktivit zájmového vzdělávání dospělých**. Oblast dalšího vzdělávání je hrazena převážně ze soukromých zdrojů, zájmové vzdělávání je částečně závislé na poskytnutých dotacích a grantech. Instituce fungující na poli zájmového vzdělávání jsou obvykle organizace rozpočtové, které jsou dotované obecními nebo krajskými úřady.

Významným zahraničním zdrojem financování jsou programy EU. Finanční prostředky mohou být čerpány z fondů EU – Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti na základě vypracování operačních programů. 26 operačních programů, které jsou využívány v ČR v období 2007-2013, je rozděleno mezi tři cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti: konvergence, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, evropská územní spolupráce.

Pro oblast dalšího vzdělávání je klíčový operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který je *„zaměřený na zkvalitnění a modernizaci systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a ke zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji.“* (Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, 2007).

3 SPECIFIKA ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Zájmové vzdělávání dospělých má oproti vzdělávání počátečnímu i formálnímu vzdělávání dospělých určitá specifika. Ta spočívají zejména v odlišných studijních návycích a postojích dospělých studentů. Zájmové vzdělávání dospělých má své specifické funkce a cíle, těm je potřeba přizpůsobit volbu vhodných forem a metod výuky. Před charakteristikou jednotlivých specifik je nutné vymezení základních pojmů zájmového vzdělávání.

3.1 Zájmy a potřeby člověka

Základem volnočasových vzdělávacích aktivit jsou činnosti založené na zájmu a potřebách.

„Potřebu lze nejjednodušeji charakterizovat jako projev určitého nedostatku něčeho nutného či žádoucího.“ (Šerák, 2009, s. 48). V případě zájmových aktivit se může jednat např. o potřebu pohybu, poznávání, sebevyjádření, komunikace nebo navázání vztahů.

Čáp (2007) nabízí následující přehled potřeb: elementární biologické potřeby (hlad, žízeň, potřeba kyslíku, tepla apod.), potřeba podnětů a činnosti, ale zároveň potřeba spánku a odpočinku, potřeba péče o potomstvo, potřeba sexuální, potřeba bezpečí, jistoty a sebezáchovy, potřeba osobního vztahu, milovat a být milován, potřeba dobrého výkonu, úspěchu a uznání druhými, potřeba kompetence, osvojování si dovedností a zvládnání důležitých situací, potřeba radosti, smíchu, dobré nálady, potřeby poznávací, potřeby estetické a potřeba cíle a směřování k němu, seberealizace.

Zájem definuje Farková (2006, s. 96) jako *„trvalejší kladné vztahy člověka k určité oblasti předmětů nebo činností“*. Autorka dále upřesňuje základní znaky zájmů:

- trvalé zaujetí něčím, co je spojeno s poznáváním,
- výběrovost,

- vynakládání úsilí, peněz a času, ochota podstoupit riziko,
- informovanost a zběhlost, zručnost v předmětné oblasti aktivity,
- koncentrace pozornosti a míra zapamatovaných prvků v předmětné oblasti,
- aktivní vzrušení v průběhu činnosti.

Zájmy přispívají k radostnějšímu, vnitřně bohatému životu, který se jejich prostřednictvím stává smysluplnějším, přínosným pro jedince, skupinu i společnost. Nedostatek zájmů naopak způsobuje nudu, nespokojenost, případně rozvoj patologických jevů, zejména u dětí a mládeže.

Hájek (2008) nabízí dělení zájmů dle úrovně činnosti, časového trvání, koncentrace, společenské hodnoty a dle obsahu.

Úroveň činnosti rozděluje zájmy na *aktivní* (jedinec aktivně vyvíjí činnost a vytváří hodnoty, např. sportuje, zpívá, kreslí) a *receptivní* (aktivita je redukována pouze na vnímání předmětu zájmu (sledování TV, členství ve fanclubu).

Kvalita zájmu je určena **intenzitou**. Z toho hlediska lze rozlišovat zájmy hluboké a povrchní. Zájmy lze dále dělit dle **časového trvání** na krátkodobé, dočasné či přechodné, jejichž opakem jsou zájmy trvalé. Tyto dva aspekty jsou významně ovlivněny vývojem jedince.

Podle **stupně koncentrace** jsou rozlišovány zájmy jednostranné a mnohostranné.

Společenské normy pak rozdělují zájmy na žádoucí a nežádoucí.

Vztah mezi potřebami a zájmy je oboustranný. Zájmy jsou rozvíjeny existujícími potřebami, umožňují jejich uspokojování, ovlivňují jejich charakter a tím i vznik dalších potřeb (Hájek, 2008).

3.2 Charakteristiky zájmového vzdělávání

Bílá kniha (2001, str. 54) definuje zájmové vzdělávání jako „*souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku*“.

Zájmové vzdělávání dospělých zahrnuje dle Průchy a Vetešky (2012) „širokou oblast organizované i neorganizované edukace podle osobních zájmů a potřeb jedinců“.

Šerák (2009) předkládá následující způsoby jejich uspokojování:

- sebevzděláním, učením s podporou relevantních informačních zdrojů (odborná literatura, internet apod.),
- prostřednictvím formálních nebo neformálních organizací, které se specializují na vzdělání v dané oblasti zájmu,
- prostřednictvím formálních či neformálních organizací, které se na vzdělání v dané oblasti zájmu přímo nespecializují, umožňují však jedinci uspokojení jeho edukačních zájmů vytvářením edukačně podnětného prostředí,
- kombinací výše uvedených možností, tj. sebevzděláváním s pomocí odborných institucí či jednotlivců.

Přestože je zájmové vzdělávání vedle vzdělávání občanského a profesního součástí dalšího vzdělávání, není mu věnována dostatečná pozornost. Dostupné publikace a výzkumy jsou orientovány zejména na děti a mládež, zájmové vzdělávání dospělých zůstává stranou hlavního zájmu.

Zájmové vzdělávání se vyznačuje následujícími charakteristikami (Šerák, 2009):

- zájem,
- volný čas,
- dobrovolnost,
- svoboda výběru,
- místní příslušnost,
- uspokojení potřeb,
- pestrost obsahu,
- neutilitárnost,
- otevřenost,
- aktivita.

Zvláštní důraz je kladen právě na neformálnost a dobrovolnost, která zájmové vzdělávání odlišuje od většiny ostatních. Aktivity z oblasti zájmového vzdělávání si

každý jedinec volí svobodně, dobrovolně, na základě svých potřeb, zájmů, tužeb, vnitřní motivace a zpravidla za ně není oceňován oficiálními certifikáty. Tyto aktivity jsou realizovány ve volném čase jedince, jejich naplňování je tedy přímo úměrné jeho celkovému objemu. Pestrost a nabídka zájmových aktivit je nepřeborná a nelze přesně vymezit, které činnosti do této oblasti spadají. Účastníci zájmového vzdělávání projevují vlastní aktivitu, sami si určují sílu, dobu edukace a v některých případech i metody dle vlastních preferencí. Přesto se však mezi očekáváním účastníků a jejich naplněním mohou vyskytovat rozpory a to především vzhledem k omezené nabídce konkrétních aktivit nebo způsobů jejich realizace. Hlavním cílem účastníků těchto aktivit není případný prospěch z nich získaný, ale činnost sama. Otevřenost zájmového vzdělávání je zajištěna dostupností pro všechny vrstvy obyvatelstva, přestože je nabídka využívána především studenty, lidmi s vyšším vzděláním a seniory.

3.3 Cíle a funkce zájmového vzdělávání

Bílá kniha (2001, s. 14) stanovuje cíle vzdělávání takto: *„cíle vzdělávání musí být odvozovány jak z individuálních, tak i společenských potřeb. Vzdělání se nevztahuje jen k vědě a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojování si sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k ostatním lidem i ke společnosti jako celku, k emocionálnímu a volnému rozvoji, v neposlední řadě pak ke schopnosti uplatnit se v měnících se podmínkách zaměstnanosti a tím i trhu práce“.*

Žádoucím výsledkem výchovy a vzdělávání je tak podle Šeráka (2009, s. 54) *„všestranně a harmonicky rozvinutá osobnost, relativně samostatná, přesto však plně zapojená do společenských vztahů“.* Prožití volného času tvůrčím způsobem, s orientací na vlastní rozvoj, je dle uvedeného autora smyslem zájmového vzdělávání.

Vacínová připomíná, že při stanovení výukových cílů ve vzdělávání dospělých je potřeba vzít více než ve výuce dětí a mládeže v potaz, že dospělý by měl být aktivním subjektem výuky, nikoliv pouze pasivním, měl by tedy mít právo do vzdělávacího procesu zasahovat (In: Veteška, Vacínová a kol., 2011).

Cíle vzdělávání dospělých lze dle Bartáka (2008) členit na hlavní, směrné (určující základní zaměření vzdělávacího procesu) a na dílčí, operační (konkretizující hlavní cíle).

Šerák (2009) předkládá v návaznosti na Vymazala (1990) následující přehled hlavních funkcí zájmového vzdělávání:

- světonázorová (poskytuje orientaci v pochopení světa a postavení jedince v něm),
- všeobecně vzdělávací (umožňuje rozšiřování poznatků a jejich aktualizaci),
- sociálně adaptační (formuje jedince ke zvládnutí sociálních rolí),
- sociálně integrační a kontrolní (posiluje soudržnost, zapojení lidí do společnosti prostřednictvím vytváření a předávání systému hodnot),
- kompenzační (pomáhá překonávat jednostrannost a nedostatky ve výchově, v pracovním procesu, v seberealizaci),
- popularizační (šíří poznatky a motivuje k dalšímu vzdělávání),
- propagandistická (formuje vztah jedince k aktuálním problémům),
- kvalifikační (poskytuje znalosti a dovednosti nutné k zvládnutí pracovních rolí),
- ekonomická,
- konzervační (uchovává a předává hodnoty, zajišťuje kontinuitu),
- aktualizací, inovační (aktualizuje, překonává již zastaralé poznatky získané v minulosti),
- relaxační (velký vliv emocí),
- regenerační,
- profylaktická (kvalitní trávení volného času, odstranění nudy a stereotypu),
- seberealizační,
- komunikativní či afiliační (je prostředkem pro vzájemný styk mezi jedinci se stejnými zájmy, umožňuje rozšiřování okruhu známých),
- expresivní (je naplňována realizací charitativní činnosti, zálib, uměleckými aktivitami).

3.4 Formy zájmového vzdělávání

Didaktická forma je „určitý organizační rámec výuky, tj. vyučování a učení. Jsou to vlastně různé způsoby řízení, organizace a regulace didaktického procesu.“ (Mužík, 2011, s. 83). V rámci jedné didaktické formy může být využito více různých didaktických metod, přičemž volba metod je závislá na výběru didaktické formy.

Didaktické formy lze dělit podle mnoha kritérií. Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách udává dělení vzdělávacích forem na **prezenční, distanční a kombinované**.

Šerák (2009) dále nabízí dělení na **individuální** (důraz na individuální přístup), **skupinové** (lektor organizuje a motivuje účastníky k vlastní aktivitě), **frontální** (hromadná výuka v čele s přednášejícím) a **smíšené** (kombinace výše uvedených přístupů). Autor uvádí i další dělení forem na **kooperativní, participativní a individualizované** nebo na **jednorázové a cyklické**.

Hladílek (2004) podobně předkládá následující základní organizační formy výuky: **individuální, hromadnou** (frontální), **individualizovanou, diferencovanou, skupinovou a integrovanou**.

Mužík (2009, 2011) představuje ustálené členění didaktických forem ve vzdělávání dospělých na čtyři základní:

- přímá výuka (prezenční forma),
- distanční vzdělávání,
- kombinované studium,
- sebevzdělávání.

V zájmovém vzdělávání je nejvyužívanější přímá kontaktní výuka, tedy **prezenční forma**, která probíhá při přímém setkání lektora a účastníka a to nejčastěji v podobě přednášek, kurzů a seminářů.

Pro **distanční formy** vzdělávání je charakteristické oddělení lektora a účastníka v čase i prostoru. Jedná se o studium samostatné, kdy je student podporován studijními materiály a s vyučujícím komunikuje prostřednictvím e-mailů či během konzultací, krátkodobých seminářů či víkendových soustředění. „*Hlavním cílem distančního vzdělávání je umožnit vzdělávání jedincům, kteří se nemohou zúčastnit prezenční (kontaktní) výuky, nejčastěji z důvodu velké vzdálenosti od vzdělávací instituce či pro*

pracovní a rodinné vytížení, ale i z důvodu sociálního či fyzického handicapu.“ (Průcha, Veteška, 2012, s. 76).

Kombinovaná výuka je také velmi rozšířená. Jedná se o kombinaci prezenčního a distančního vzdělávání, kde se studenti vzdělávají řízeným samostudiem, vedle kterého mají možnost přímého kontaktu s vyučujícím.

Při **sebevzdělávání** si jedinec sám stanovuje cíle, vybírá učivo, volí metody a techniky, kontroluje průběh a kvalitu svého učení. *„Sebevzdělání závisí na osobnosti jedince, na jeho stáří, životních zkušenostech, vytrvalosti, motivaci a sebepojetí.“* (Průcha, Veteška, 2012, s. 228). Významnou roli při sebevzdělávání hraje e-learning, kdy je učení založené na využití výpočetní techniky a internetu. Prostředkem k získání vědomostí tak mohou být studijní materiály na internetu, výukové CD/DVD, prezentace, videonahrávky apod.

3.5 Metody zájmového vzdělávání

Didaktickou metodu charakterizuje Mužík (2011, s. 89) jako *„souhrn přístupů, kterými lektor předává poznatky a formuje dovednosti, případně návyky účastníků“*. Do didaktické metody spadají i postupy účastníka, kterými nové vědomosti a dovednosti získává. Klasifikaci metod lze uskutečnit podle různých kritérií. Šerák (2009) představuje dělení **podle způsobu interakce** na *metody frontální, skupinové a individuální*, **podle cíle výuky** na *motivační, expoziční, fixační a diagnostické*, nebo **podle obsahového zaměření** na *teoretické, teoreticko-praktické a praktické*.

Výběr nejvhodnější metody je závislý především na složení cílové skupiny (z hlediska věku, vzdělání, úrovně znalostí apod.), na cílech a obsahu dané aktivity, na zkušenosti lektora i prostředí, ve kterém se vzdělávání uskutečňuje. Časté a účinné je kombinování různých metod, které se navzájem propojují a střídají. Mnoho metod, které jsou účinné v oblasti formálního školství, nelze ve sféře zájmového vzdělávání použít. Šerák (2009) vybírá pro zájmové vzdělávání následující metody: přednášku, besedu a diskusi, výchovný koncert, exkurzi, animaci a hru.

Nejčastější a nejrozšířenější metodou je **přednáška** a to zejména z důvodu finanční, časové i organizační dostupnosti. Přednáška je charakterizována jednosměrnou

komunikací ze strany vyučujícího směrem k většímu počtu posluchačů a předáváním teoretických vědomostí. Mužík (2011) navíc uvádí **seminář**, který je aktivnější formou získávání teoretických znalostí.

Besedy a diskuse umožňují účastníkům získávat, prohlubovat a prezentovat své vědomosti a zkušenosti prostřednictvím vlastní aktivity. Besedy a diskuse mají smysl v případě, že jejich účastníci disponují alespoň částečnou orientací v dané problematice. V porovnání s přednáškou je zde role lektora/organizátora do značné míry omezena.

Možnost hlouběji poznat určitý hudební směr, nástroj či interpreta poskytuje posluchačům **výchovný koncert**. Tato metoda je účinná zejména u skupiny dětí a mládeže nebo také u specifických skupin dospělých posluchačů, např. mezi vězni či seniory.

Metodou nabízející náhled do praxe je **exkurze**, která dává možnost získat nové poznatky a zkušenosti kolektivní prohlídkou určitého zařízení nebo objektu. Vhodné je doplnit exkurzi předchozí přednáškou nebo samostudiem a následnou diskusí.

Animace nabízí množství možností seberealizace a podněcuje k samostatnému a aktivnímu uspokojování vlastních potřeb za pomoci např. pohybových činností, kulturních aktivit nebo vzdělávání. Tato metoda je využívána při práci s problémovými skupinami, např. s drogově závislými, workoholiky apod. Činnost animátorů je využívána i v cestovním ruchu, kdy vyškolení lektori vybízejí klienty k účasti na různých rekreačních aktivitách. Základním prvkem animace je hra.

Oblíbenou metodou, jejíž místo v zájmovém vzdělávání je nezastupitelné, je **hra**. Umožňuje účastníkům vyzkoušet si různé role a situace, využít vlastní kreativitu a iniciativu, podněcuje emocionální zapojení. Využití her je možné v jakémkoliv věku. Jejich využití je doporučováno tam, kde je cílem vzdělávání určitá schopnost nebo dovednost. Hrou je tedy možné zlepšovat komunikační schopnosti, schopnosti argumentovat, spolupracovat, pomáhat morálnímu rozvoji osobnosti – mít respekt k druhým, schopnost snášet kritiku, porážku, respektovat pravidla. Hra má terapeutické účinky, neboť napomáhá poznat sebe sama, odbourávat bariéry, posilovat sebedůvěru a psychickou odolnost, povzbuzovat soutěživost.

Ze základů hry vychází koncept **zážitkové pedagogiky**, jejímž cílem je všestranný rozvoj osobnosti. Převážná část těchto aktivit je realizována v přírodě (jde o tzv. outdoorové aktivity: jízda na divoké vodě, horolezectví, jízda na kolech či koních, pěší

túry, ale spadá sem i široká škála rolových her a nácvik modelových situací). Běžné jsou i indoorové aktivity (méně fyzicky náročné, převážně vzdělávací aktivity: hraní rolí, nácvik řešení modelových situací, manažerské hry).

3.6 Institucionální zajištění zájmového vzdělávání

Organizované výuky stále přibývá, byť většina dospělého obyvatelstva upřednostňuje autonomní učení, tedy vzdělávání se samostatně, vně institucí. Přes tento fakt je však zájmové vzdělávání ve velké míře závislé na činnosti specializovaných organizací. Ty se však od sebe významně odlišují, proto jakákoliv klasifikace zůstává neúplná a nedokonalá.

Organizace zájmového vzdělávání je tak možno dle Šeráka (2009) dělit podle šíře jejich nabídky, podle subjektu zřizovatele, typu organizace či územní působnosti.

Dělení podle **šíře nabídky**:

- organizace, které se vzděláváním zabývají primárně (jedná se převážně o školy nebo o komerční či neziskové vzdělávací organizace, které se specializují na určitý druh vzdělávací činnosti, např. výuku jazyků, historie, tělesné výchovy),
- organizace, které mají vzdělávání jako dodatkovou činnost (např. knihovny, muzea a galerie, zoologické a botanické zahrady, hvězdárny a planetária),
- organizace, které se vzdělání věnují současně s jinými činnostmi (typickým příkladem jsou kulturní domy a centra, zájmové spolky, ekologické organizace).

Dalším kritériem dělení je **subjekt zřizovatele**, kterým mohou být:

- stát a orgány státní správy,
- kraje či obce,
- občanská sdružení a nadace,
- církve a náboženské společnosti,
- soukromé subjekty.

Podle **typu organizací** zajišťujících dané vzdělávání:

- školy a školské instituce,
- neziskové organizace (rozpočtové a příspěvkové organizace, nadace, církve, občanská sdružení, odbory, politické strany),
- komerční vzdělávací instituce,
- jednotlivé podniky převážně pro své zaměstnance.

Podle **územní působnosti** je možné instituce dělit následovně:

- organizace s teritoriálně vymezenou působností,
- organizace s regionální (např. krajskou) působností,
- organizace s celostátní působností.

Školy a školské instituce

Významné postavení v oblasti zájmového vzdělávání mají formální školské instituce. Studium pro dospělé nabízejí např. jazykové nebo základní umělecké školy (ty se však soustředí zejména na žáky základních a středních škol).

Podstatnou roli v této oblasti hrají vysoké školy, které poskytují programy celoživotního vzdělávání mající kvalifikační i zájmový charakter. Využit lze i přednášky s tradičním univerzitním obsahem určené široké veřejnosti.

Nabídku zájmového vzdělávání pro dospělé v posledních letech rozšířily tzv. komunitní školy. Jejich smyslem je zapojení občanů bez rozdílu věku do komunitního života a zkvalitnit tak místní společenský život pořádáním přednášek a seminářů, besed, kurzů nebo společenských akcí. Tyto školy tak často nahrazují chybějící kulturní domy.

Do školských zařízení pro zájmové vzdělávání podle vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání patří:

- střediska volného času (určená i pro dospělou klientelu),
- školní kluby,
- školní družiny.

Střediskem volného času mohou být domy dětí a mládeže (zaměřují se na více oblastí zájmového vzdělávání) nebo stanice zájmových činností (zaměřují se na jednu oblast zájmového vzdělávání). Oba typy vykonávají svou činnost po celý rok, tedy i ve dnech,

kdy neprobíhá školní vyučování. Služby středisek volného času využívají děti, žáci a studenti, pedagogičtí pracovníci, zákonní zástupci nezletilých účastníků a další zájemci.

3.7 Typy zájmového vzdělávání

Zájmové vzdělávání je charakterizováno velkou obsahovou rozmanitostí. „*Většina dosud navrhovaných členění je neúplná, dobově podmíněná, případně aplikovatelná pouze ve sféře zájmového vzdělávání dětí a mládeže.*“ (Šerák, 2009, s. 137). Zmíněný autor tedy nabízí následující členění:

- kulturní a estetická výchova,
- pohybová a sportovní výchova,
- cestování a turistika,
- zdravotní výchova,
- environmentální výchova,
- vědecko-technické vzdělávání,
- jazykové vzdělávání,
- náboženská a duchovní výchova.

Kulturní a estetická výchova

Kultura představuje důležitý faktor života společnosti, který pomáhá rozvíjet intelektuální, emocionální i morální úroveň každého jedince a plní tak výchovně-vzdělávací funkci. Kulturní výchova je významnou součástí v rozvoji a kultivaci osobnosti dětí, mládeže i dospělých. Nedílnou součástí kulturního působení je i estetický aspekt. Estetická výchova má hluboké kořeny v oblasti vzdělávání a např. v období antiky nebo renesance byla považována za sféru nejdůležitější. Její primární hodnotou je krásno, jeho vnímání, chápání, prožívání. Většina vzdělávacích aktivit v této oblasti se orientuje zejména na umělecké vzdělávání. Kulturní a estetická výchova je tedy realizována např. architekturou, literaturou, hudbou, tancem, divadlem nebo filmem. S těmito obory je možné se seznamovat samostudiem nebo

prostřednictvím specializovaných institucí. Mezi ty nejvýznamnější patří muzea a galerie.

Pohybová a sportovní výchova

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu vymezuje pojem sport jako „*všechny formy tělesné činnosti, které si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní*“. Pohybová výchova může nabývat podoby tělesné výchovy (posilování zdraví, tělesné zdatnosti, spoluutváření osobnosti jedince, je realizována v oblasti školství), sportu (amatérský nebo vrcholový sport zaměřený na výkon a vítězství, provozovaný pohybově nadanými jedinci) nebo pohybové rekreace (udržování kondice, naplnění volného času, zábava). Přestože se pohyb a sport stává naprostou samozřejmostí a nutností pro většinu společnosti, dlouhodobě přibývá jedinců, kteří se žádné pohybové aktivitě nevěnují. Připravují se tak o účinný způsob aktivního odpočinku, tlumení stresu a mentální zátěže. Mezi největší a nejvýznamnější organizace, které se u nás zabývají sportem, patří Český svaz tělesné výchovy a sportu a Česká obec sokolská.

Cestování a turistika

Cestování a turistika je aktivní pohybovou a kulturně poznávací činností, která prostřednictvím odpočinku, kulturního i sportovního vyžití, zábavy, společenské komunikace apod. uspokojuje potřeby reprodukce fyzických a psychických sil člověka. Tyto aktivity jsou provozovány mimo každodenní prostředí, zejména ve volném čase a na rozdíl od sportu nejsou zaměřeny na výkon. Nejznámější a největší organizací zaměřenou na turistiku je po roce 1989 znovuoobnovený Klub českých turistů.

Zdravotní výchova

Primárním cílem zdravotní výchovy je zdravotní prevence, dále pak zvyšování povědomí o základech zdravé výživy a životního stylu, o zásadách fyzické i duševní hygieny. Mezi negativní jevy, kterým se zdravotní výchova snaží předcházet, patří aktuálně tabakismus a alkoholismus, drogové závislosti, šíření AIDS a dalších chorob, vyčleňování handicapovaných apod. Největší organizací, která působí na poli zdravotní výchovy je Český červený kříž.

Environmentální výchova

Environmentální výchova působí na populaci předáváním informací o systému člověk – společnost – příroda, napomáhá budovat vzájemné vztahy mezi těmito subjekty, lépe je chápat a kladně je ovlivňovat. Cílem je také povzbudit občana k aktivnímu přístupu k této problematice a k uvědomění si vlastní odpovědnosti za stav životního prostředí. Na základní úrovni je environmentální výchova realizována především prostřednictvím formálního školského systému. Dalších institucí, které danou oblast ovlivňují, je mnoho. Státní institucí, kterou je nutné zmínit, je Ministerstvo životního prostředí. Mimo státní sféru v tomto oboru působí mnoho občanských sdružení a svazů jak nadnárodního charakteru (Greenpeace), tak organizací s dopadem národním, regionálním (Český svaz ochránců přírody, Hnutí Brontosaurus, Arnika, Děti Země, Jihočeské matky). Značnou úlohu v osvětě a publikační činnosti mají také centra a střediska ekologické výchovy, jejichž síť vykryvá celé území ČR. Ve výčtu organizací, které se environmentální výchovou zabývají nelze opomenout chráněné krajinné oblasti a národní parky a zoologické a botanické zahrady.

Vědeckotechnické vzdělávání

Hlavním tématem vědecko-technického vzdělávání je věda, jejíž pokrok je nepřetržitý a nezadržitelný. Jejím prostřednictvím lze prohlubovat vědomosti a dovednosti, poznávat nové skutečnosti, vychovávat k racionálnímu, kritickému myšlení. Vědecko-technické vzdělávání se v mnoha bodech prolíná s kulturní, přírodovědnou, ekologickou výchovou a občanským vzděláváním. Spadají sem aktivity týkající se kutilství, zahrádkaření, paranormálních jevů a esoteriky, alternativní medicíny, ale např. i problematika jaderných elektráren. Touto oblastí se zabývá nemnoho úzce specializovaných institucí (např. členské organizace Českého svazu vědeckotechnických společností), dále pak ale i hvězdárny, planetária, muzea, zoologické a botanické zahrady. Svůj význam zde mají i masmédiá, zejména odborně zaměřená periodika a televizní pořady (např. přírodovědný časopis Živa, časopis Adiktologie zaměřující se na závislosti, National Geographic, 100+1 zahraniční zajímavosti nebo např. TV pořad Vědci, Port, Dobrodružství vědy a techniky; dále pak dnes již na vědu přímo zaměřené TV stanice: Discovery, History Channel, National Geographic, Viasat History a další).

Jazykové vzdělávání

Jazykové vzdělávání spadá do oblasti formálního vzdělávání, neboť jeho výsledkem může být zvýšení kvalifikace, ale lze ho zařadit i do oblasti zájmového vzdělávání vzhledem k možnosti studovat jazyky pouze z vlastního zájmu bez ohledu na jejich další využití např. v profesní sféře. Dnes je však hlavně vzhledem k požadavkům trhu práce znalost cizích jazyků nezbytnou nutností. Jazykové vzdělávání je realizováno ve formálních školských institucích, dále pak v jazykových školách a zahraničních institutech a to během kurzů pořádaných v Čechách i v zahraničí, prostřednictvím stáží a mezinárodních výměn v zahraničí, využít lze i e-learningového vzdělávání, studia s audioknihami nebo TV pořady.

Náboženská a duchovní výchova

Jde o sféru, která byla v minulosti potlačována a ani dnes nehrají církve ve společnosti tak významnou roli, jak původně samy předpokládaly. Občané ČR jsou převážně ateisté skeptičtí vůči náboženskému působení. Klienty jsou tak nábožensky založení a poměrně stálí posluchači z řad studentů a intelektuálů, osamělých lidí, důchodců nebo matek. Náboženskou a duchovní výchovu vykonávají především tradiční církve (Katolická církev, Protestantství aj.), ale také církve netradiční a duchovní spolky. K netradičním církvím řadíme náboženství mimoevropského charakteru, např. buddhismus, islám, ale i nově vznikající náboženství a směry, včetně sekt, ne vždy společensky žádoucích. Cíle a směřování duchovních institucí jsou různé, společným záměrem je ale snaha ovlivnit duchovní rozměr lidského života a rozvíjet lidské vědomí směrem k transcendentnu.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA PRAVIDELNÉHO ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V DOMĚ DĚTÍ A MLÁDEŽE HL. M. PRAHY

Cílem praktické části je zmapování situace v oblasti nabídky pravidelných aktivit určených dospělým účastníkům v jednotlivých střediscích Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy a vysledování vývoje oblíbenosti těchto aktivit v posledních čtyřech školních letech.

Následující analýza by měla odhalit, jaké typy pravidelných zájmových útvarů preferují dospělí v jednotlivých střediscích DDM hl. m. Prahy, jaké je zastoupení konkrétních věkových kategorií dospělých účastníků těchto aktivit, jaký je u dané skupiny poměr mužů a žen a jaký je vývoj zájmu dospělých o konkrétní typy aktivit v letech 2009-2013.

Veškerá data analýzy byla získána výběrem ze statistik činnosti DDM hl. m. Prahy a z informačního systému pro DDM – Domeček, ve kterém jsou evidováni všichni přihlášení klienti DDM hl. m. Prahy.

Průzkumným souborem realizované analýzy jsou dospělí účastníci pravidelných zájmových aktivit DDM hl. m. Prahy. Výběr konkrétního zařízení byl záměrný vzhledem k vyšší pravděpodobnosti získání dostateku relevantních dat. S ohledem na údaje, které jsou v evidencích o účastnících k dispozici, je za dospělého účastníka v předložené analýze považován klient ve věku 18 a více let. DDM hl. m. Prahy bohužel nedisponuje podrobnějšími informacemi o svých klientech týkajícími se jejich případné školní docházky či zařazení do pracovního procesu. Lze tedy předpokládat, že ne všichni evidovaní klienti ve věku nad 18 let, kteří jsou v analýze uvedeni, spadají do oblasti dalšího vzdělávání.

Z dostupných evidencí byly vybrány pravidelné zájmové útvary pro dospělé, které jsou zde rozděleny do 5 oblastí: sportovní, vzdělávací, umělecké, technické a přírodovědné aktivity. Mezi sportovní aktivity jsou řazeny různé druhy sportu, vč. vodáctví a hraní šachů. Taneční zájmové útvary jsou zařazeny do umělecké oblasti, spolu s výtvarnými a rukodělnými činnostmi, divadelními kroužky, výukou zpěvu a hrou na hudební

nástroje. Do oblasti vzdělávání patří zejména výuka cizích jazyků, znakové řeči a od roku 2010 jsou v této oblasti evidována Centra pro předškolní děti, coby alternativy mateřské školy. Technickou oblast tvoří modelářství a práce s PC a jinou technikou. Přírodovědná oblast je zaměřena zčásti přímo na chovatelské aktivity a dále na teoretickou výuku odborných předmětů.

Získaná data jsou pro přehlednost zanesena do grafů s barevným rozlišením.

4.1 Charakteristika, cíle a poslání Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy

Sídlo: Karlínské nám. 7, Praha 8

web: www.ddmpraha.cz

Dle interních materiálů je **Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy** největším střediskem volného času v Praze. S šedesátiletou tradicí je jedním z nejstarších domů dětí v České republice. Jeho zřizovatelem je hlavní město Praha. V rámci této instituce je organizováno přes 500 zájmových útvarů a 6 otevřených klubů pro mládež. V roce 2012 převyšoval celkový počet přihlášených členů číslo 5 000.

Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy nabízí pravidelné výchovné, vzdělávací a volnočasové aktivity pro děti, mládež i dospělé, dále příležitostné výchovné, vzdělávací, zájmové a tematické aktivity a akce pro širokou veřejnost. Mezi ně patří divadelní, pěvecká či taneční vystoupení a přehlídky, výstavy, dílny nebo také dny otevřených dveří. Nedílnou součástí nabídky jsou klasické pobytové tábory, příměstské tábory, víkendové akce, specializovaná sportovní a umělecká soustředění, mezinárodní výměny i školní či skupinové pobyty ve vlastních ubytovacích objektech po celé republice.

Zájemci mohou navštěvovat výukové programy a kurzy, účastnit se soutěží a přehlídek, které Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy organizuje společně se školami a dalšími institucemi. Organizace je aktivně zapojena do projektu NIDM MŠMT, jež je financován z ESF a který se příznačně jmenuje Klíče pro život - Rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání. Jeho cílem je výrazné posílení celoživotního vzdělávání lidí pracujících s dětmi a mládeží (pedagogických pracovníků,

lektorů volnočasových aktivit a hlavních vedoucích dětských táborů) a hlavně zkvalitnění systému podporujícího trvalý a udržitelný rozvoj zájmového a neformálního vzdělávání.

Na oblast klíčových kompetencí byl zaměřen také projekt, který v rámci ESF realizoval Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy na území Středočeského kraje pro pedagogy základních a středních škol pod názvem Aplikace klíčových kompetencí pedagogů ZŠ a SŠ. Projekt byl realizován v letech 2009-2011. Poskytoval pedagogům důležité znalosti a dovednosti z oblastí komunikace, týmové spolupráce, personální a sociální dovednosti, prevence sociálně patologických jevů, integrace znevýhodněných žáků a multikulturní výchovy.

Zařízení poskytuje také zázemí pro činnost neorganizované mládeže ve volně přístupných otevřených klubech a nezapomíná ani na péči o předškoláky, jež je zajišťována především v Centrech pro předškolní děti.

Aktivity DDM hl. m. Prahy jsou určeny následujícím skupinám:

- předškolákům (rozvíjení osobnosti s ohledem na individuální tempo i schopnosti v Centrech pro předškolní děti a specializovaných zájmových útvarech),
- žákům a studentům (otevřené kluby pro mládež, podpora vlastních uměleckých či sportovních aktivit, poradenství při volbě a hledání povolání, střední a vysoké školy, jazykové kurzy, příprava k maturitě a nepřeborné množství dalších kroužků, koncerty, divadelní přehlídky a výstavy),
- školním kolektivům (specializované programy pro celé třídy a větší skupiny dětí a mládeže, semináře zaměřené na psychologii, rozvoj diskuse a pomoc při poznávání sebe i ostatních formou dílen a her),
- rodinám (programy pro celé rodiny, víkendové akce, kroužky pro rodiče a děti, Centra pro předškolní děti),
- rodičům (vzdělávací a rekvalifikační kurzy pro rodiče na rodičovské dovolené, poradenská činnost pro volbu školy a zaměstnání, informace o možnostech pomoci při řešení výchovných problémů),
- dospělým (vzdělávací kurzy, poradenství pro nezaměstnané, rekvalifikace, různorodé zájmové útvary),
- pedagogickým pracovníkům (specializované akreditované kurzy pro pedagogy, lektory a táborové vedoucí),
- seniorům (zapojení do aktivního života, kurzy práce na počítači, výuka jazyků i sportovní aktivity).

Těm všem je Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy otevřen v celkem osmi specializovaných střediscích, která se nacházejí v různých pražských městských částech. Jedná se o tato střediska:

Karlínské Spektrum (Praha 8)

Klub Klamovka (Praha 5)

Stanice přírodovědců (Praha 5)

Stanice techniků (Praha 6)

Stadion mládeže (Praha 6)

Jezdecké středisko Zmrzlík (Praha 13)

Informační centrum pro mládež (Praha 8)

Správa ubytovacích zařízení (Praha 8)

Informační centrum pro mládež a Správa ubytovacích zařízení nenabízejí žádné pravidelné zájmové útvary. Jsou však nedílnou součástí DDM hl. m. Prahy, proto nelze opominout představení jejich cílů a poslání. Ostatní střediska budou prezentována v následující kapitole spolu s výsledky analýzy.

Informační centrum pro mládež sídlí v Karlíně v Praze 8 a zaměřuje se na propagaci Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy, organizaci akcí a poskytování informací veřejnosti především z oblasti vzdělávání, práce, způsobu trávení volného času nebo třeba cestování. Vydává brožury a časopisy s nabídkou volnočasových aktivit a spolupracuje s dalšími organizacemi. Pro školy nabízí výukové programy Volba střední školy a povolání a Možnosti studia po ukončení střední školy. Funguje zde také pedagogická poradna pro žáky, studenty i dospělé a tzv. „Poradna prvního kontaktu“ nabízející pomoc lidem v tíživé životní situaci.

Do výčtu činností Informačního centra pro mládež patří také mezinárodní aktivity – spolupráce s organizací EAICY (Evropská asociace zařízení pro volný čas dětí a mládeže), výměnné pobyty, mezinárodní tábory a semináře především v programu Evropské unie „Mládež v akci“, semináře a školení různého zaměření a odborné konference pro studenty i dospělé.

Správa ubytovacích zařízení vede objekty, které jsou vhodné pro školy v přírodě, dětské kolektivy i turistické oddíly, kurzy, školení, teambuildingové akce, firemní i individuální setkání. Ubytovací střediska se nachází v krásných přírodních lokalitách,

v okolí malebných městeček a četných kulturních památek. Mezi ubytovací střediska DDM hl. m. Prahy patří základny ve Lhotce u Mělníka, v Podhradí u Ledče nad Sázavou, ve Střelských Hošticích, ve Višňové u Křivoklátu, ve Vřesníku u Humpolce, v Janských Lázních a v Lomech u Jindřichova Hradce. Na přání je možné v těchto zařízeních zajistit pedagogický dozor, outdoorové aktivity (vysoká lana, vodní turistika, vyjížděky na koních,...), lyžařské kurzy v horských oblastech, organizace sportovních soutěží a utkání, turistické vycházky po okolí včetně průvodcovských služeb, tematicky zaměřené činnosti (např. přednášky horské služby apod.) a kulturní programy.

4.2 Analýza současného stavu pravidelného zájmového vzdělávání dospělých v Domě dětí a mládeže hl. m. Prahy

Pravidelné zájmové útvary jsou v DDM hl. m. Prahy realizovány prostřednictvím šesti středisek: Karlínského Spektra, Stanice techniků, Stadionu mládeže, Klubu Klamovka, Stanice přírodovědců a Jezdeckého střediska Zmrzlík. Nabídka zájmových aktivit v jednotlivých střediscích se liší podle tradic střediska a jeho zaměření. Některá střediska jsou úzce zaměřená pouze na určitý typ aktivit, např. Stadion mládeže nebo JS Zmrzlík, jiná mají širokou nabídku zahrnující téměř všechny zkoumané typy činností. Na základě této skutečnosti je možné předpokládat různé zastoupení mužů a žen coby klientů konkrétních středisek. Například v případě modelářských kroužků lze očekávat vyšší zájem mužů, naopak rukodělných aktivit se zúčastňují převážně ženy.

4.2.1 Karlínské Spektrum

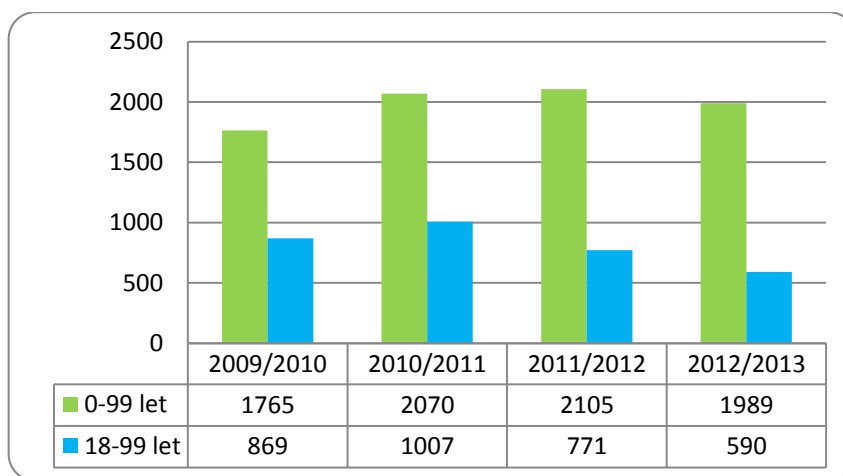
Karlínské Spektrum sídlí v budově ředitelství Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy na Karlínském náměstí. Soustřeďuje se na divadelní, kulturně – společenské, pohybové, výtvarné a vzdělávací aktivity. Karlínské Spektrum je moderním, profesionálním,

multifunkčním zařízením poskytujícím prostor pro organizování tradičních i trendových zájmových činností se zaměřením na všechny věkové kategorie. Vedle široké nabídky kroužků, táborů a pravidelných i příležitostných akcí umožňuje také pořádání koncertů, divadel a vernisáží v klubu Podsklepeno.

Adrenalinové zážitky na divoké vodě nabízí Loděnice Vltava – v dislokovaném pracovišti Karlínského Spektra na Libeňském ostrově. Zde se pravidelně scházejí vodácké oddíly, zaměřené na hru a lehčí vodu nebo výkonnostní stránku vodáctví. Všechny návštěvníky zde láká také Lanové centrum, které nabízí adrenalinové aktivity na lanových překážkách umístěných v několika metrech nad zemí.

Následující grafy č. 1 a 2 znázorňují, jaký je podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Karlínského Spektra a na jaké typy aktivit se Karlínské Spektrum zaměřuje.

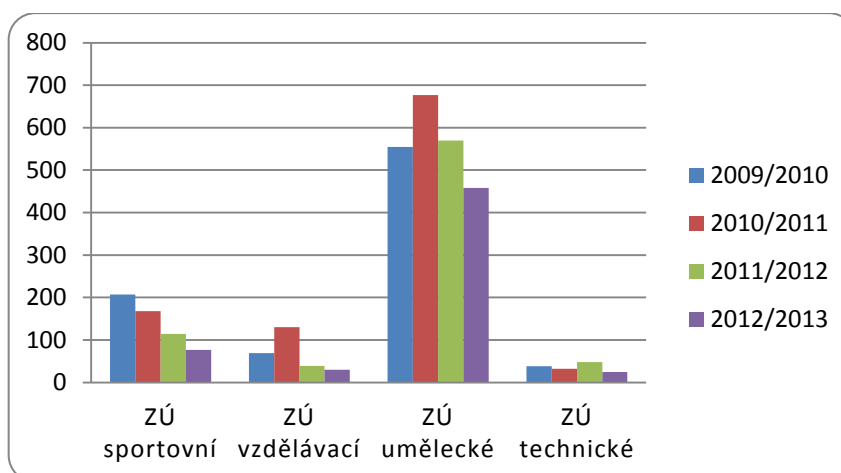
Graf 1: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Karlínského Spektra – vývoj v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Z uvedeného grafu vyplývá, že dospělých klientů Karlínského Spektra v posledních letech ubývá. Zatímco ve školních letech 2009/2010 a 2010/2011 tvořila dospělá klientela téměř 50 % všech účastníků, v posledních dvou školních letech se tento podíl snížil a to až o 20 %.

Graf 2: Vývoj zájmových útvarů Karlínského Spektra dle základního zaměření v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Karlínské Spektrum se zaměřuje téměř na všechny zkoumané aktivity, nabízí tedy činnosti sportovního, vzdělávacího, uměleckého i technického charakteru. Se 70% podílem zcela jasně převládají činnosti umělecké.

Poměr mužů a žen coby klientů Karlínského Spektra zůstává přibližně stejný, pouze v posledním školním roce je znatelná mírná převaha na straně žen.

Karlínské Spektrum věnuje v posledních letech zvýšenou pozornost **oblasti sportu a pohybových aktivit** a snaží se nabízet vyšší počet pohybových zájmových útvarů. Tato pozornost je však upnuta především na děti a mládež, dospělí o organizovaný sport nejeví takový zájem, jako v letech minulých. Největší zájem ze stran dospělých je zde o vodácké kurzy a florbal. Následují ostatní sporty, například turistika nebo míčové hry. Své zastoupení zde měli i hráči šachu, v posledním školním roce však již tato nabídka zůstala nevyužita.

Největší zastoupení ve sportovních aktivitách mají stále mladí lidé ve věku do 30 let. Tato skupina však zaznamenala v průběhu let nejvyšší úpadek zájmu. Stabilní zůstává zastoupení věkových skupin 31-45 let a 46-59 let, které se dlouhodobě věnují zejména vodáctví. Pro seniory byla v oblasti sportu nabízena turistika nebo už zmíněná hra v šachy. Zastoupení věkové skupiny nad 60 let v posledním roce zcela vymizelo.

Ženy mají v aktuálním roce na sportovních aktivitách podíl téměř 20 %, v letech minulých to bylo ještě o 10 % více. Ženské zastoupení je možné nalézt převážně ve vodáckých zájmových útvarech.

Vzdělávací zájmové útvary v Karlínském Spektu představují zejména jazykové kurzy orientované především na výuku angličtiny. V letech minulých byl ale zájem také např. o kurzy italštiny, a to především z řad seniorů. Mezi méně tradiční jazykové kurzy patřila velmi oblíbená a využívaná výuka znakové řeči. O veškeré jazykové kurzy pořádané Karlínským Spektrem však mezi dospělými klienty zcela opadl zájem. Další pravidelnou vzdělávací aktivitou byly kurzy lektorských dovedností. V aktuálním roce jsou vzdělávací zájmové útvary realizovány pouze jedinou aktivitou, která je využívána seniory a tou je hra bridže.

Vzdělávací zájmové útvary jsou oblíbeny zejména mezi seniory a jejich zájem je stabilní. Ostatní věkové skupiny využívaly vzdělávací nabídky převážně v letech 2009-2011, následující roky minimálně nebo vůbec.

Pravidelné vzdělávací aktivity využívají většinou ženy, jejich podíl na těchto aktivitách je nad 70 %, ve školním roce 2020/2011 to bylo dokonce 94 %.

Největší oblibě se mezi dospělými klienty Karlínského Spektu těší **aktivity uměleckého charakteru**. Nejnavštěvovanější jsou divadelní a taneční kroužky. V taneční nabídce pro dospělé lze najít především tance lidové, historické, společenské a scénické. V oblíbenosti následují rukodělné činnosti, zejména keramika, tvorba vitráží a další výtvarné techniky. Opominout nelze hudební aktivity, tedy zpěv a hru na nejrůznější hudební nástroje, např. na flétnu, klarinet, saxofon nebo kytaru.

Umělecké aktivity jsou nejoblíbenější u věkových skupin 18-30 let a 31-45 let. Tyto skupiny preferují taneční, hudební a divadelní aktivity. Naopak dospělí ve věku nad 45 let se nejčastěji věnují výtvarným a rukodělným činnostem.

Zastoupení mužů a žen je v uměleckých aktivitách celkově vyrovnané. Mírnou převahu mají muži v divadelních a hudebních útvarech, ženy se více věnují rukodělným činnostem a tanci. I zde je však poměr mužů a žen velmi vyrovnaný a to z důvodu velké nabídky párových tanců.

Nejmenší podíl (4 %) mají v nabídce Karlínského Spektu **zájmové útvary technické**. Do této skupiny patří zejména výuka práce s PC. V letech minulých nabízelo Karlínské Spektrum i kurzy fotografování a kurzy práce s fotografií. Těmito aktivitami se ale již nezabývá.

Technické zájmové útvary jsou zde využívány zejména lidmi nad 46 let a seniory, kteří se snaží seznámit se s touto technikou a pracovat s ní, neboť se stala běžnou součástí životního stylu v naší společnosti. Věkové skupiny do 45 let byly v tomto oboru zastoupeny v době nabízených fotografických kurzů.

Vzhledem ke konkrétnímu zaměření technických aktivit v Karlínském Spekttru je tato nabídka využívána především ženami.

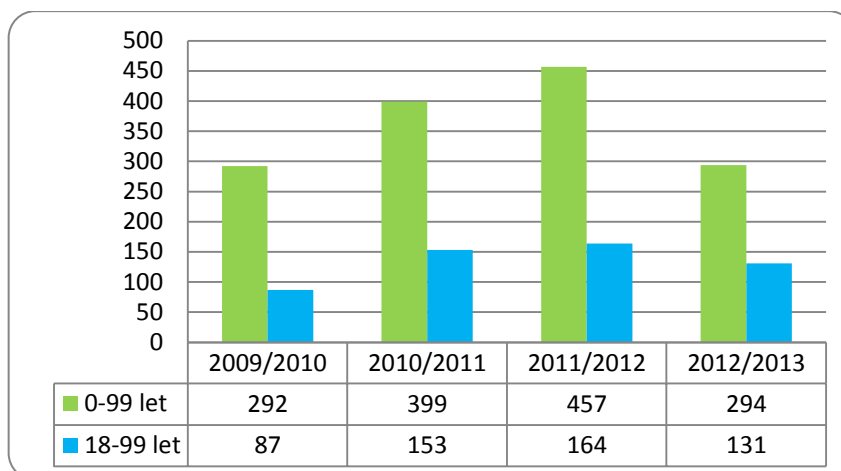
4.2.2 Klub Klamovka

Klub Klamovka na Smíchově je místem pro hru, tvorbu a setkávání ve stylovém rokokovém objektu uprostřed městského parku. Klub Klamovka podporuje začínající divadelníky, hudebníky nebo výtvarníky, je vybavený nahrávacím studiem, zkušebnou nebo divadelním sálem. Nejmenším návštěvníkům nabízí pravidelné zájmové kroužky s pohybovou, hudební, dramatickou a tvořivou tematikou nebo třeba dílny pro maminky s dětmi. Dětem školního věku jsou otevřeny například kurzy tvůrčího psaní, divadelní improvizace, dramatiky, recitace, herecké průpravy a setkají se zde i s pantomimou.

Hudebně nadaní jedinci mohou zlepšovat své umění v kurzech zpěvu, hry na flétnu, housle a kytaru nebo si vyzkoušet netradiční africké djembe. V rámci Klubu Klamovka funguje také nahrávací studio a zkušebna pro kapely, ve které se zájemci mohou naučit základům zvukařské práce. Výtvarné umění je možné obdivovat a rozvíjet v kroužcích keramiky, kresby, malby, grafiky a v tvořivých dílnách. Mezi další aktivity Klubu Klamovka patří cvičení maminek s dětmi, žonglování, scénický tanec, aerobik, tai-či, pilates, nebo také jóga pro dospělé, seniory a rodiče s dětmi.

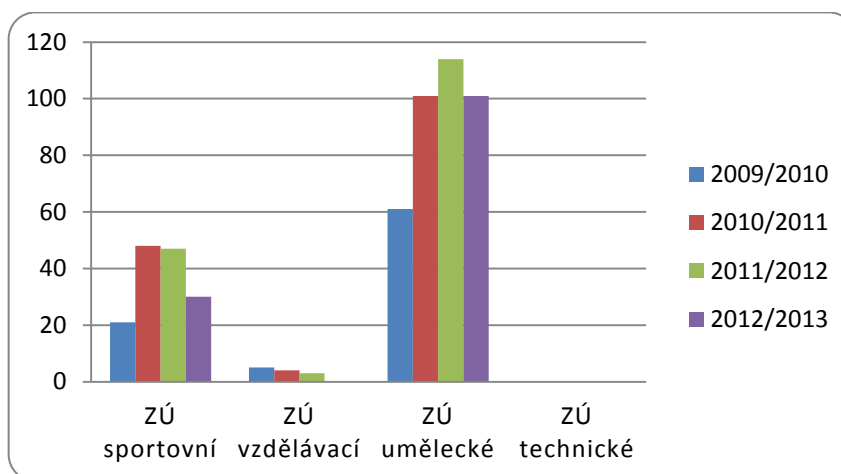
Následující grafy č. 3 a 4 znázorňují, jaký je podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Klubu Klamovka a na jaké typy aktivit se Klub Klamovka zaměřuje.

Graf 3: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Klubu Klamovka – vývoj v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Graf 4: Vývoj zájmových útvarů Klubu Klamovka dle základního zaměření v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Graf č. 3 znázorňuje stoupající podíl dospělých účastníků na celkovém počtu přihlášených klientů v Klubu Klamovka ve školních letech 2009/2010 - 2011/2012. V posledním školním roce je možné sledovat úbytek dospělých účastníků pravidelných aktivit. Podíl dospělých účastníků se v posledním školním roce snížil o 5 %.

Nabídku Klubu Klamovka tvoří, stejně jako u Karlínského Spektra, z největší části aktivity umělecké. Zastoupení zde mají i aktivity sportovní a vzdělávací. Zájmové

útvary technické či přírodovědné zcela chybí a to ve všech věkových kategoriích, nikoliv pouze u dospělých klientů.

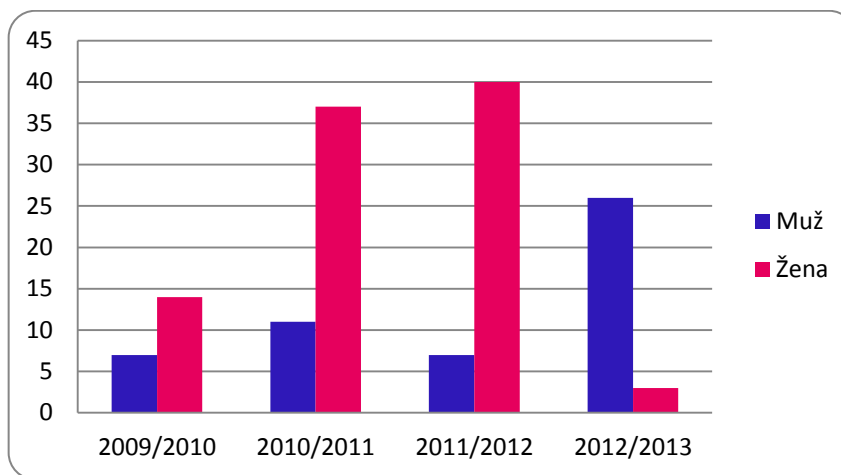
Poměr mužů a žen coby klientů Klubu Klamovka v průběhu let kolísá, v aktuálním roce je tento poměr velmi vyrovnaný, ženy jsou zde zastoupeny 51% podílem.

V kategorii **sportu a pohybových aktivit** se Klub Klamovka zaměřuje na žonglování, pilates, taoistická cvičení a velkou část dospělých v této kategorii tvoří rodiče, kteří se zúčastňují mnoha pohybových aktivit se svými dětmi.

Nejpočetnější skupinu v této kategorii tvoří lidé ve věku 31-45 let, kteří se účastní právě aktivit pro rodiče s dětmi. Další početnější skupinu tvoří mladí lidé ve věku 18-30 let, klienti nad 45 let se na pohybových aktivitách v Klubu Klamovka podílejí minimálně, jedná se o jednotlivce.

Vzhledem k zaměření konkrétních sportovních aktivit není překvapením, že se jim věnují převážně ženy. V posledním roce je však možné sledovat opačnou situaci, kterou znázorňuje následující graf č. 5.

Graf č. 5: Poměr mužů a žen ve sportovních aktivitách Klubu Klamovka

Zdroj: autorka práce

Muži v aktuálním roce ve sportovních aktivitách převládají s 90 %. Tato změna je způsobena navýšením nabídky zájmových útvarů pro rodiče s dětmi, o které jeví muži stále větší zájem.

Vzdělávací zájmové útvary jsou v Klubu Klamovka realizovány prostřednictvím jazykových kurzů. Jedná se výhradně o kurzy anglického jazyka, které byly využívány především věkovou skupinou 31-45 let, skupina 46-59 let není v této kategorii zastoupena vůbec. Jazykové kurzy zde navštěvovaly pouze ženy. I Klub Klamovka zaznamenal pokles zájmu o jazykové kurzy v posledních dvou letech a v aktuálním roce proto nebyl otevřen jediný zájmový útvar tohoto zaměření.

Klub Klamovka se zaměřuje především na **umělecké aktivity**, zejména na činnosti divadelní a hudební. Specialitou Klubu Klamovka v oblasti divadelní jsou kurzy pantomimy a divadelní improvizace. Hudební aktivity určené dospělým se zaměřují na výuku hry na různé hudební nástroje, např. na kytaru, housle, klavír nebo na africké djembe a dále jsou zde k dispozici zkušebny, které mohou pravidelně využívat jak jednotlivci, tak hudební skupiny. Své zastoupení v této kategorii mají i rukodělné činnosti, zejména keramika.

Uměleckých zájmových útvarů se účastní nejvíce mladí lidé ve věku 18-30 let a dále ve věku 31-45 let. Ostatní věkové skupiny jsou zde zastoupeny minimálně, jedná se o jednotlivce využívající nabídky rukodělných aktivit.

Poměr mužů a žen je v této oblasti velmi proměnlivý. Ve školním roce 2010/2011 převažovali muži s 64 %, v ostatních sledovaných letech jen mírně převládají ženy, v aktuálním roce s 62 %.

4.2.3 Stanice přírodovědců

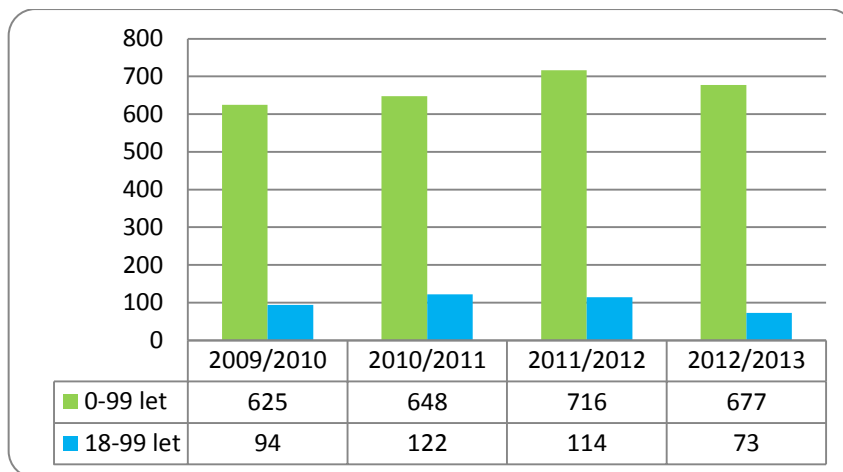
Stanice přírodovědců na pražském Smíchově nabízí přímý kontakt se zvířaty i rozvoj přírodovědných znalostí. Stanice přírodovědců leží nedaleko centra, ale tvoří zároveň „oázu“ uprostřed zeleně zahrad, skleníků, výběhů a terárií. Součástí areálu je alpská zahrada s typickou květenou i dřevinami, anglická zahrada, venkovní terárium, tropické terárium a skleník.

V průběhu celého roku mohou zájemci vedle pravidelného zájmového vzdělávání navštěvovat výstavy, soutěže, odborné přednášky, zúčastňovat se exkurzí a soustředění. Školáci si mohou ověřit své znalosti v krajském kole biologických, zeměpisných a chemických olympiád a v zeměpisné soutěži Pražský globus, jež

Stanice přírodovědců organizuje. Rozšiřování znalostí z oblastí biologie, botaniky, ekologie, chovatelství, geografie, ale i aranžování rostlin, akvaristiky či ornitologie umožňuje široké spektrum zájmových útvarů a táborů pořádaných právě Stanicí přírodovědců.

Následující grafy č. 6 a 7 zobrazují podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Stanice přírodovědců a typy aktivit, na které se Stanice přírodovědců zaměřuje.

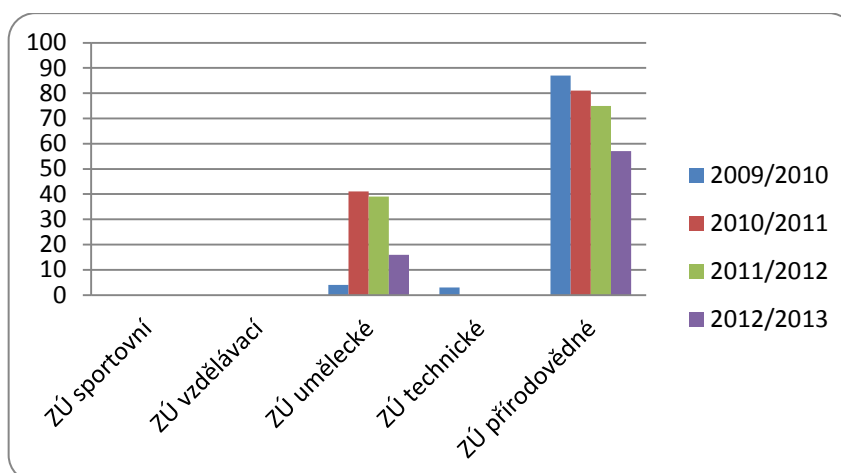
Graf 6: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Stanice přírodovědců – vývoj v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

V grafu č. 6 je patrný velmi nízký podíl dospělých účastníků na celkovém počtu přihlášených klientů Stanice přírodovědců. Ve sledovaných letech nepřesáhl tento podíl 20 %, v aktuálním roce je dokonce s 11 procenty nejnižší.

Graf 7: Vývoj zájmových útvarů Stanice přírodovědců dle základního zaměření v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Nabídku Stanice přírodovědců tvoří především aktivity přírodovědné a v menším měřítku umělecké činnosti. Sportovní a vzdělávací zájmové útvary nejsou v nabídce pro dospělé zastoupeny. Technicky zaměřený zájmový útvar probíhal pouze ve školním roce 2009/2010. Jednalo se o kurz fotografování.

Nabídka Stanice přírodovědců je využívána především ženami. V posledním roce se však poměr mužů a žen téměř vyrovnal, ženy jsou zde zastoupeny 56 procenty. Muži se zúčastňují zejména vědecky orientovaných zájmových útvarů – kroužků chemie, biologie, geologie, ženy se více věnují uměleckým, rukodělným činnostem, zahradničení i aktivitám určeným pro rodiče s dětmi.

Přírodovědné aktivity představují hlavní oblast zájmu Stanice přírodovědců. Pro dospělé jsou v této kategorii určeny kroužky biologie, chemie, geologie – mineralogie, paleontologie, entomologie nebo zahradnický kroužek a aktivity určené rodičům s dětmi. Dospělí jsou v této kategorii zastoupeni velmi málo, většina přírodovědných aktivit, věnovaných především péči o zvířata, je orientována na děti a mládež.

Největší zájem o tuto oblast je zaznamenán ze strany mladých lidí ve věku 18-30 let. Zájem této skupiny však každoročně klesá. Stabilní oblibu přírodovědných aktivit je možné pozorovat u klientů ve věku 31-45 let. Ostatní věkové skupiny jsou zastoupeny minimálně.

Přírodovědné aktivity jsou vyhledávány především ženami. V aktuálním roce se však poměr mužů a žen otočil a muži v této oblasti s 54 procenty mírně převládají.

Umělecké a rukodělné činnosti jsou ve srovnání s aktivitami přírodovědnými dospělými klienty využívány mnohem více. Nabídka zahrnuje výuku různorodých výtvarných technik – tvorbu šperků a jiných módních doplňků, smaltování, malbu na hedvábí, drátkování, linoryt, ketlování, pletení z pedigu, korálkové šití, vitráže.

Uměleckým aktivitám se ve Stanici přírodovědců věnují výhradně ženy a to nejčastěji ve věku 31-45 let a 18-30 let. Ženy ve věku nad 45 let se těchto aktivit zúčastňují jen výjimečně a ženy ve věku nad 60 let v této oblasti nemají zastoupení žádné.

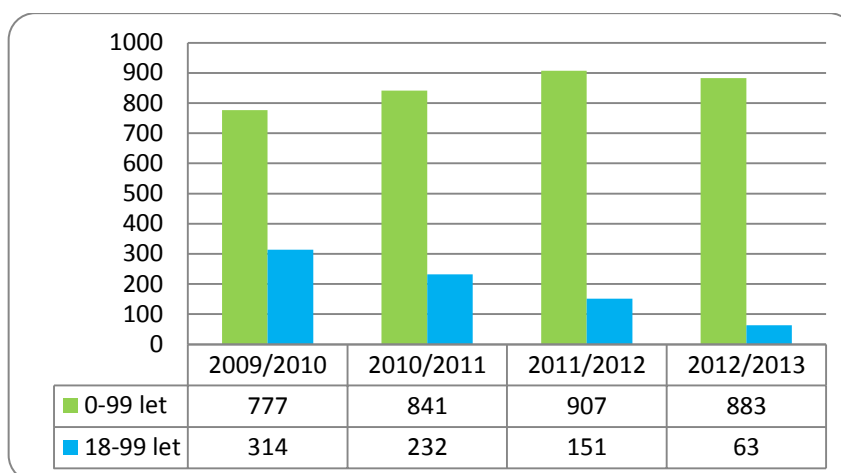
4.2.4 Stanice techniků

Stanice techniků se nachází v Dejvicích a je střediskem modelářství s dlouholetou tradicí a unikátním vybavením, jehož součástí je kreativní fotoklub, nabídka výuky výtvarných, technických i pohybových oborů. Pravidelně se zde konají závody na unikátní čtyřicet metrů dlouhé, šestiproudé autodráze a za pozornost jistě stojí i modelové železniční a tramvajové kolejiště. Na Stanici techniků funguje také otevřený klub Pohoda, ve kterém je všem návštěvníkům k dispozici kulečnick, šipky nebo fotbálek.

Malí i velcí technici mohou navštěvovat kroužky modelářství, výpočetní techniky, elektroniky a programování. Kreativitu pak rozvíjí fotoklub „Líheň“, videoklub a kurz amatérské tvorby. Protáhnout tělo je naopak možné v tanečních skupinách country, hip-hop, break dance a klasického tance. Zájemcům je také otevřen výtvarný ateliér a kurzy kresby a malby a přípravné kurzy pro přijímací řízení na střední výtvarné školy.

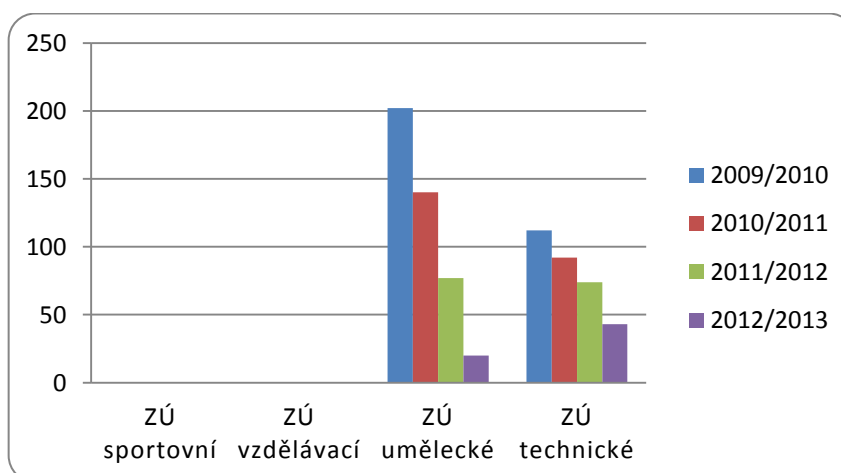
Následující grafy č. 8 a 9 názorně zobrazují podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Stanice techniků a typy aktivit, na které se Stanice techniků zaměřuje.

Graf 8: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Stanice techniků – vývoj v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Graf 9: Vývoj zájmových útvarů Stanice techniků dle základního zaměření v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Z grafu č. 8 je patrný snižující se podíl dospělých účastníků ve Stanici techniků. Zatímco v prvním sledovaném roce byl podíl dospělých účastníků 40 %, v aktuálním roce činí tento podíl pouze 7 %.

Činnost Stanice techniků je zaměřena na technické a umělecké obory. Nabídka sportovních, přírodovědných a vzdělávacích zájmových útvarů pro dospělé zcela chybí.

Poměr mužů a žen ve Stanici techniků není ustálený. Zatímco ve školních letech 2009/2010 a 2010/2011 mezi účastníky převažovaly ženy, v posledních 2 letech je tomu naopak. V roce 2009/2010 činil podíl žen 56 %, v aktuálním roce dosahuje tento podíl pouze 16 %.

Kategorii **technických zájmových útvarů** reprezentují zejména kroužky modelářství – klub automodelářů, MHD modelářů, leteckých a železničních modelářů. Dále jsou do této kategorie zařazeny kurzy práce s PC – ovládání PC, grafika na PC, photoshop, programování. Za zmínku jistě stojí také kurzy animovaného filmu, ve kterých se zájemci učí vyrobit animovaný film od přípravy vlastních rekvizit, přes natočení a sestřihání vlastního filmu až k jeho prezentaci na festivalu Stanice techniků.

Technické zájmové útvary jsou za poslední 4 roky navštěvovány nejvíce mladými lidmi ve věku 18-30 let. Tato věková skupina zaznamenala v průběhu sledovaných let zásadnější změny v počtu účastníků. Zájem mladých lidí o technické obory klesl, v posledních dvou letech se ale strmý pád zastavil a počet účastníků se drží v podobných hodnotách. Zájem ostatních věkových skupin je v průběhu let poměrně stabilní, pouze v aktuálním roce je možné opět sledovat mírný pokles účastníků a to zejména mezi seniory.

Technické obory jsou dle očekávání oblíbeny zejména mezi muži. Ženy využívají z této oblasti hlavně nabídku PC kurzů a o modelářství se zajímají ojediněle.

Uměleckou sekci tvoří ve Stanici techniků hudební obory nabízející výuku hry na klasické hudební nástroje – flétna, kytara, klavír, ale také na nástroje méně obvyklé, např. akordeon nebo ukulele. Dále sem spadají výtvarné a rukodělné kurzy. V této oblasti jsou oblíbené např. kurzy šití na stroji, módního designu a návrhářství či tvorby šperků a jiných doplňků. Stanice techniků do umělecké sekce zařadila i obory, které by bylo možno označit i jako technické. Jedná se o filmovou a fotografickou tvorbu, na které se Stanice techniků specializuje a ve kterých vyniká.

Podíl dospělých účastníků v této kategorii v průběhu let výrazně klesl. Zatímco ve školním roce 2009/2010 činil 41 %, v roce aktuálním dosahuje pouhých 4 %. Největší oblibě se umělecké aktivity těší u mladých lidí ve věku 18-30 let, dále pak u skupiny 31-45 let. Lidé ve věku nad 45 let využívají těchto aktivit minimálně a v posledním roce vůbec.

Nabídku uměleckých aktivit využívaly ve větší míře ženy, v aktuálním roce se ale poměr mužů a žen obrátil ve prospěch mužů, kteří převažují se 70 procenty.

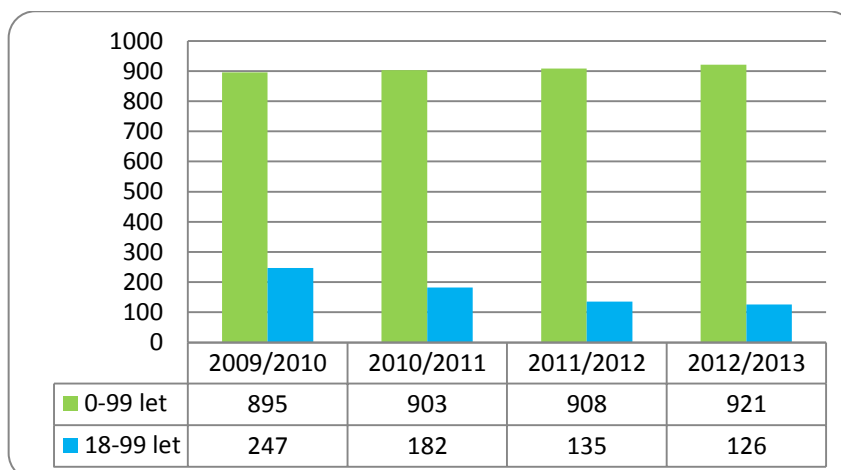
4.2.5 Stadion mládeže

Stadion mládeže v ulici Na Kotlářce v Dejvicích působí jako celopražské centrum sportu s moderním vybavením pro různorodé letní i zimní aktivity. Stadion mládeže organizuje kroužky a soutěže a nabízí prostor pro individuální sportovní vyžití. Sportovci všech věkových kategorií zde mohou trénovat aerobik, kondiční cvičení, aikido, jógu, atletiku, orientační běh, baseball, softbal, florbal, nohejbal, volejbal, lezení na umělé stěně a stolní tenis. K tomu slouží skvěle vybavený areál, jehož součástí je vedle několika tělocvičen i atletický ovál, hřiště na softball a baseball, antukové hřiště, víceúčelová hala s celoročním provozem, hala na stolní tenis, posilovna a zimní přetlaková hala.

Stadion mládeže organizuje také řadu sportovních soutěží ve spolupráci s příslušnými sportovními svazy a sportovní soutěže pro školy vyhlášené MŠMT. Celoročně pořádá také tábory a sportovní odborná soustředění. Mezi tradičně nejoblíbenější patří zimní lyžařské kurzy a letní sportovní soustředění.

V níže uvedeném grafu je znázorněn podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Stadionu mládeže.

Graf 10: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Stadionu mládeže – vývoj v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

V uvedeném grafu je patrný nízký podíl dospělých klientů Stadionu mládeže. Zatímco celkový počet všech klientů Stadionu mládeže je poměrně stálý, počet dospělých účastníků zájmových útvarů klesá.

Stadion mládeže se věnuje výhradně sportovním aktivitám, ostatní obory zde nejsou zastoupeny žádným zájmovým útvarem. Dospělým klientům jsou na Stadionu mládeže věnovány tréninky atletiky, baseballu, florbalu, softballu, stolního tenisu, bojových sportů, jógy a orientačního běhu.

Poměr mužů a žen zůstává na Stadionu mládeže stabilní, podíl žen se pohybuje mezi 30-36 procenty.

Sportovní aktivity jsou dle očekávání realizovány prostřednictvím mladých lidí ve věku 18-30 let. Zanedbatelné je co do počtu účastníků zastoupení ostatních věkových skupin. Nicméně je jistě pozitivním zjištěním, že počet sportovců z těchto skupin zůstává stálý a jejich počet se nesnižuje.

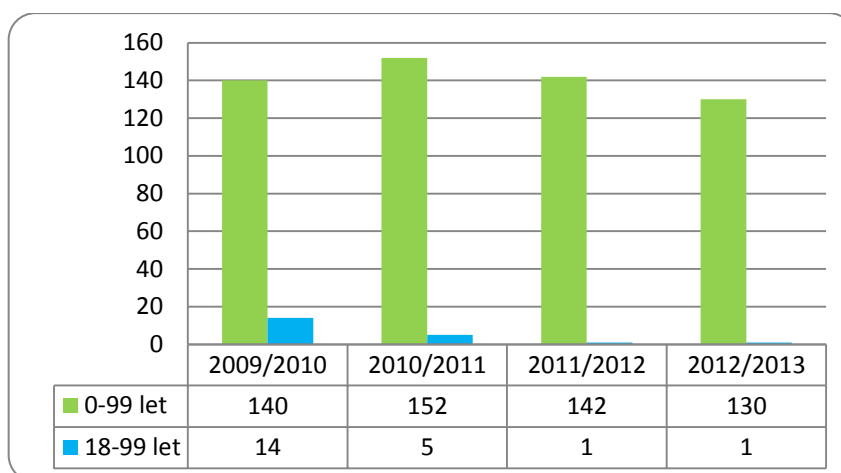
4.2.6 Jezdecké středisko Zmrzlík

Jezdecké středisko Zmrzlík leží na samém okraji Prahy 5 na hranici CHKO Český kras. Krásná okolní příroda přímo láká k vyjíždkám na koních. Jezdecký výcvik je spojen s péčí o koně a teoretickou přípravou předškolních a školních dětí. Výcvik pod vedením odborných cvičitelů a trenérů probíhá v několika úrovních s ohledem na věk, schopnosti a dovednosti žáků: přípravný kurz pro nejmenší, výcvik pokročilých jezdců, příprava pokročilých jezdců k závodní činnosti, kurzy pro dospělé, rekreační jízdy pro širokou veřejnost, procházky s dětmi na koních v přírodě a nechybí ani možnost hipoterapie.

Zkušení jezdci se zde mohou připravovat také na zkoušky základního výcviku a cvičitelské zkoušky. Všem zájemcům jsou pak určena soustředění jezdců a koní pod vedením specializovaných trenérů jezdeckví a příměstské tábory, pořádané během podzimních, jarních i letních prázdnin, zaměřené na jezdeckví a péči o koně.

Následující graf č. 11 vypovídá o podílu dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Jezdeckého střediska Zmrzlík.

Graf 11: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Jezdeckého střediska Zmrzlík – vývoj v letech 2009-2013

Zdroj: autorka práce

Z grafu jasně vyplývá, že aktivity Jezdeckého střediska Zmrzlík jsou zaměřeny především na děti a mládež a dospělá klientela zde tvoří minimální podíl. Ten navíc v posledních letech výrazně klesl a v řeci konkrétních čísel ho tvoří pouze 1 dospělý klient v aktuálním i předešlém roce.

Jezdecké aktivity pro dospělé jsou v JS Zmrzlík využívány výhradně ženami a to především ve věku 18-30 let. Ostatní věkové skupiny byly zaznamenány pouze v jednom případě a to ve školním roce 2010/2011, kdy nabídky JS Zmrzlík využila účastnice ve věku 31-45 let.

4.3 Shrnutí výsledků

Nabídka konkrétních zájmových útvarů pro dospělé se v jednotlivých střediscích DDM hl. m. Prahy liší jak v rozsahu nabídky, tak i v její pestrosti. Společný je však pro všechna střediska postupný pokles počtu dospělých klientů. Při porovnávání vývoje v průběhu let je potřeba přihlídnout k faktu, že sběr dat za aktuální rok byl prováděn v pololetí. Je tedy možné předpokládat, že čísla za toto období nejsou konečná. Většina zájmových útvarů ale probíhá v celoročním režimu a zápisy ke druhému pololetí v době sběru dat již probíhaly, k výraznému zkreslení tedy patrně nedošlo.

Nabízí se otázka k zamyšlení, čím je tento úpadek způsoben. Zda jsou pravidelné zájmové aktivity pro dospělé příliš finančně či časově náročné, zda nedošlo ke zhoršení v poskytování informací o aktuální nabídce ze strany Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy či kvality nabízených služeb. Jiným důvodem stále klesajícího počtu dospělých klientů může být také větší zaměření DDM hl. m. Prahy na dětskou klientelu v posledních letech a tedy omezení nabídky volnočasových aktivit pro dospělé.

Preferované jsou napříč věkem aktivity uměleckého charakteru. Rukodělné činnosti jsou vyhledávány především věkovou skupinou nad 31 let, mladí lidé ve věku do 30 let preferují taneční a hudební obory. Mezi seniory jsou nejoblíbenější PC kurzy. Naopak zcela mezi dospělými klienty DDM hl. m. Prahy vymizel zájem o jazykové kurzy.

Nejaktivnější skupinou jsou mladí lidé ve věku 18-30 let, následují lidé ve věku 31-45 let a postupně i další sledované skupiny. Tuto skutečnost je možné vysvětlit domněnkou, že dospělí do 30 let mají více volného času, nebývají ještě konfrontováni s rodinnými povinnostmi.

Soubor dospělých účastníků zájmového vzdělávání DDM hl. m. Prahy jako celku tvoří 50 % žen a 50 % mužů, což je překvapivým zjištěním. Může to být dáno rozsáhlou nabídkou technicky a sportovně zaměřených zájmových útvarů a jistě také zvyšujícím se zájmem mužů o aktivity určené rodičům s dětmi.

Zpracovaná analýza odpovídá pouze na základní otázky týkající se zájmového vzdělávání dospělých v DDM hl. m. Prahy. Pro detailnější informace o dané problematice by bylo vhodné zpracovat podrobnější průzkum zjišťující motivaci, případně bariéry na straně účastníků DDM hl. m. Prahy, jejich konkrétní výtky, přání a připomínky a to například prostřednictvím dotazníkového šetření. Pouze na základě konkrétnějších dat lze vyvodit určité závěry, které mohou vést ke zlepšení stávající situace, tedy ke zvýšení zájmu dospělých o zájmové vzdělávání v DDM hl. m. Prahy.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala tématem zájmového vzdělávání dospělých. Tématem důležitým, ale stále opomíjeným. Vzhledem k nedostatku odborné literatury zaměřené přímo na zájmové vzdělávání dospělých nebylo jednoduché danou problematiku uchopit a přehledně jí v práci představit. Přesto se stanovené cíle bakalářské práce v obou částech podařilo splnit. Čtenář byl seznámen se základními pojmy této problematiky, bylo poukázáno na důležitost a význam zájmového vzdělávání dospělých. V empirické části byla zmapována situace v oblasti nabídky pravidelných aktivit určených dospělým účastníkům v jednotlivých střediscích Domu dětí a mládeže hl. m. Prahy dle zadaných parametrů a cílů.

Teoretická část práce poukazovala na význam a důležitost zájmového vzdělávání dospělých. Zpracovaná analýza však prokázala, že ani Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy nevěnuje této oblasti dostatečnou pozornost, byť se na volnočasové aktivity přímo zaměřuje. V průběhu let se stále snižuje rozsah nabídky pravidelných zájmových útvarů pro dospělé a klesá i zájem ze strany samotných účastníků.

Důležitým krokem ke zlepšení této situace by proto mělo být vypracování dalších empirických výzkumů týkajících se nabídky i poptávky v oblasti volnočasových aktivit pro dospělou klientelu DDM hl. m. Prahy a zjistit důvody snižujícího se zájmu o tyto aktivity. Předložená analýza může být podkladem pro zpracování těchto výzkumů a napovědět, na jaké výzkumné otázky se v nich zaměřit. V možnosti dalšího praktického využití lze spatřovat hlavní význam této bakalářské práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa, 2008, 197 s. ISBN 978-80-87197-12-7.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-807-3672-737.

FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: Vysoká škola Jana Amose Komenského, 2006, 325 s. ISBN 80-86723-22-4.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, 240 s. ISBN 978-807-3674-731.

HLADÍLEK, M. *Úvod do didaktiky*. Praha: Vysoká škola Jana Amose Komenského, 2004, 88 s. ISBN 80-867-2307-0.

HRADEČNÁ, M. a kol. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, vydavatelství University Karlovy, 1998, 89 s. ISBN 80-718-4015-7.

MUŽÍK, J. *Řízení vzdělávacího procesu: andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 323 s. ISBN 978-807-3575-816.

MUŽÍK, J. Androdidaktika. In: PRŮCHA, J. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s. 696-702. ISBN 978-80-7367-546-2.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002, 221 s. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012, 296 s. ISBN 978-802-4739-601.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

VETEŠKA, J., VACÍNOVÁ, T. a kol. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011, 208 s. ISBN 978-807-4520-129.

VETEŠKA, J. *Kompetence ve vzdělávání dospělých: pedagogické, andragogické a sociální aspekty*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 200 s. ISBN 978-80-86723-98-3.

VETEŠKA, J. *Proměny školního vzdělávání v biodromálním kontextu*. Praha: Verlag Dashöfer, 2011, 178 s. ISBN 978-80-86897-39-4.

VYMAZAL, J. *Mimoškolní výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČR*. Praha: SPN, 1990, 140 s. ISBN 80-706-6104-6.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČERVENKA, J. *Co děláme ve svém volném čase?* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004 [cit. 2012-12-29]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3081/f3/100351s_oz40426.pdf

Memorandum o celoživotním učení. [online]. 2000 [cit. 2012-12-27]. Dostupné z: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001 [cit. 2012-12-30]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>. ISBN 80-211-0372-8.

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost. [online]. [cit. 2013-01-19]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Tematicke-operacni-programy/OP-Vzdelavani-pro-konkurenceschopnost>

Průvodce dalším vzděláváním v kontextu aktivit Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. 2010 [cit. 2012-12-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/pruvodce-dalsim-vzdelavanim>

Strategie celoživotního učení ČR. [online]. 2006 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>

Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU. [online]. 2008 [cit. 2012-12-27]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_281.pdf

Seznam ostatních zdrojů

Česká republika. Vyhláška č. 74 ze dne 9. února 2005 o zájmovém vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 20. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-74-2005-sb-1>.

Česká republika. Zákon č. 115 ze dne 28. února 2001 o podpoře sportu ve znění zákona č. 219 ze dne 5. Května 2005. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 78. Dostupné z <http://www.msmt.cz/sport/zakon-o-podpore-sportu>.

Výroční zpráva AGROFERT HOLDING za rok 2011 [online]. 18. 8. 2012 [cit. 2012-08-18]. Dostupné z: <http://www.agrofert.cz/?288/vyrocni-zpravy>

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Etapy celoživotního učení.....	17
---	----

Seznam grafů

Graf 1: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Karlínského Spektra – vývoj v letech 2009-2013	39
Graf 2: Vývoj zájmových útvarů Karlínského Spektra dle základního zaměření v letech 2009-2013	40
Graf 3: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Klubu Klamovka – vývoj v letech 2009-2013	43
Graf 4: Vývoj zájmových útvarů Klubu Klamovka dle základního zaměření v letech 2009-2013	43
Graf 5: Poměr mužů a žen ve sportovních aktivitách Klubu Klamovka.....	44
Graf 6: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů Stanice přírodovědců – vývoj v letech 2009-2013	46
Graf 7: Vývoj zájmových útvarů Stanice přírodovědců dle základního zaměření v letech 2009-2013	47
Graf 8: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů	

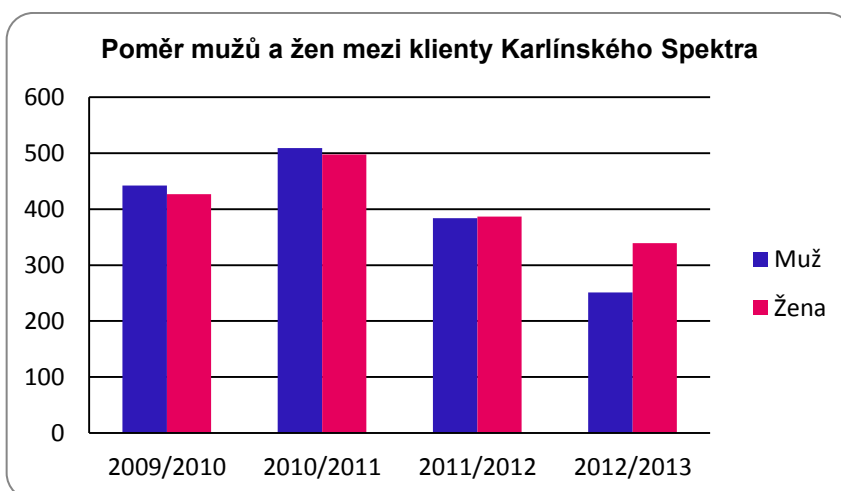
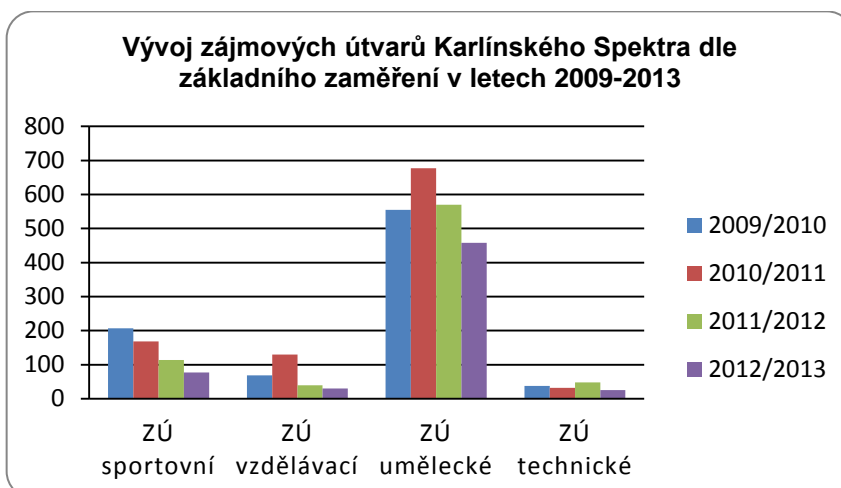
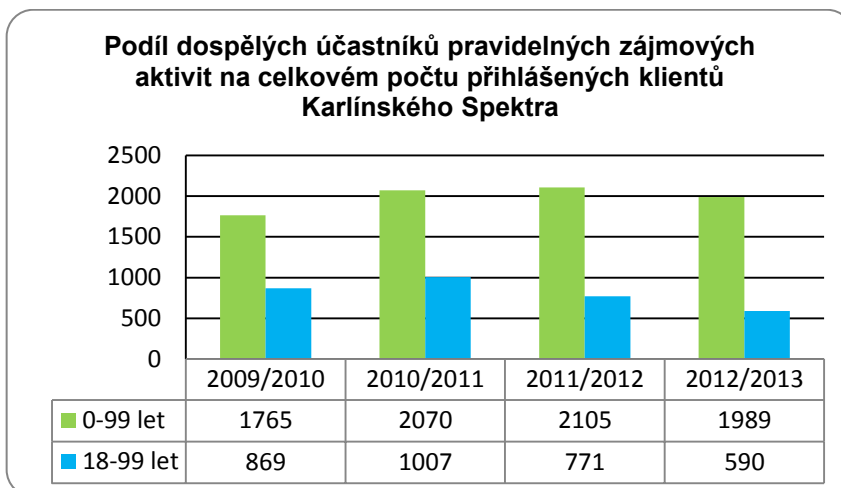
Stanice techniků – vývoj v letech 2009-2013	49
Graf 9: Vývoj zájmových útvarů Stanice techniků dle základního zaměření v letech 2009-2013	49
Graf 10: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů	
Stadionu mládeže – vývoj v letech 2009-2013.....	51
Graf 11: Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů	
Jezdeckého střediska Zmrzlík – vývoj v letech 2009-2013	53

SEZNAM PŘÍLOH

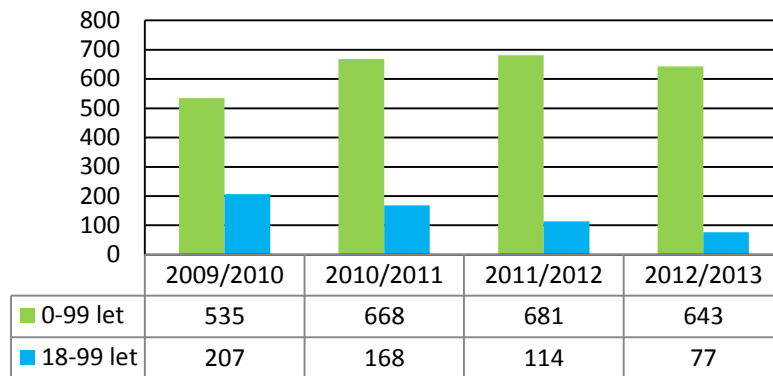
Příloha A – Karlínské Spektrum, grafické znázornění výsledků analýzy.....	I
Příloha B – Klub Klamovka, grafické znázornění výsledků analýzy	VI
Příloha C – Stanice přírodovědců, grafické znázornění výsledků analýzy.....	X
Příloha D – Stanice techniků, grafické znázornění výsledků analýzy.....	XIV
Příloha E – Stadion mládeže, grafické znázornění výsledků analýzy	XVII
Příloha F – JS Zmrzlík, grafické znázornění výsledků analýzy	XIX

PŘÍLOHY

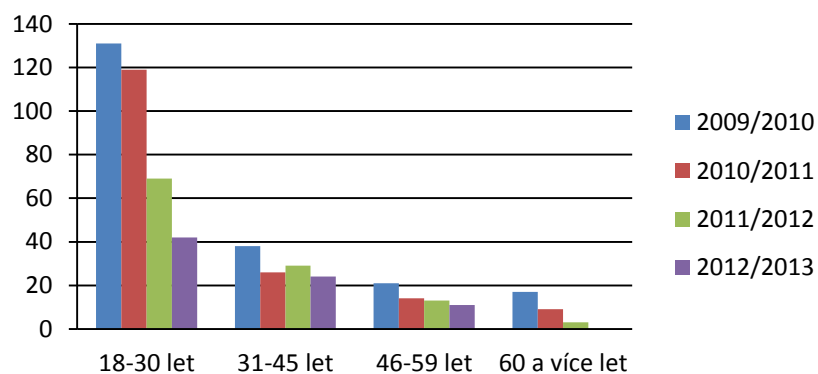
Příloha A – Karlínské Spektrum, grafické znázornění výsledků analýzy

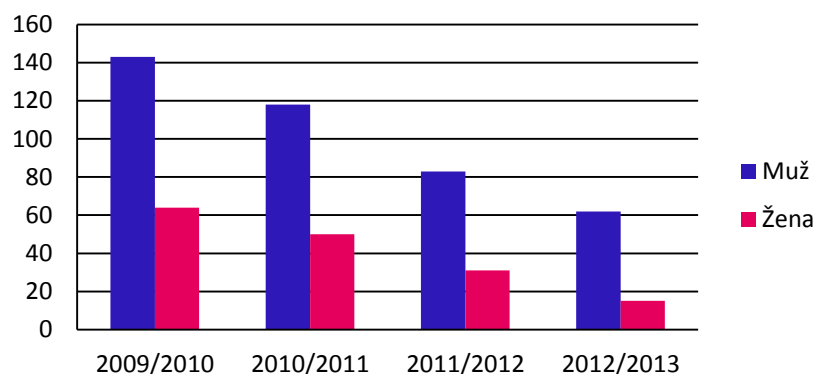
Podíl dospělých účastníků ve sportovních zájmových útvarech Karlínského Spektra

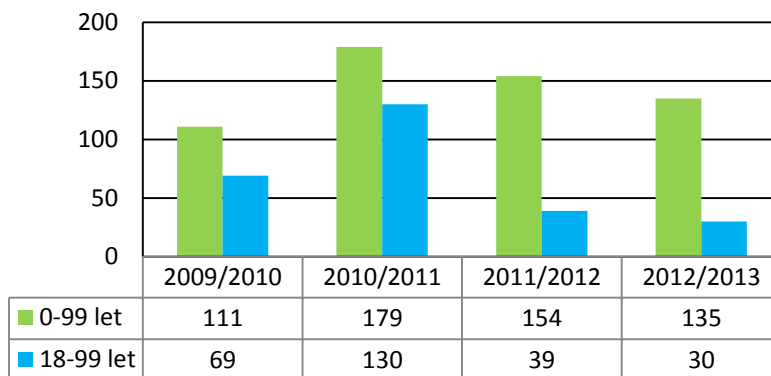
Věkové rozložení účastníků sportovních zájmových útvarů Karlínského Spektra

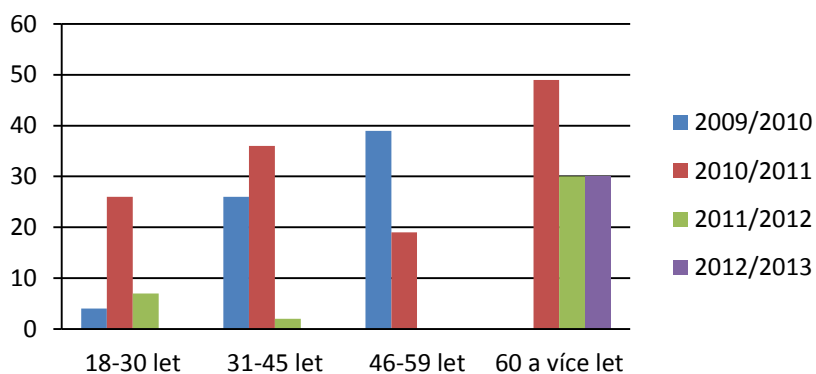
Poměr mužů a žen ve sportovních zájmových útvarech Karlínského Spektra

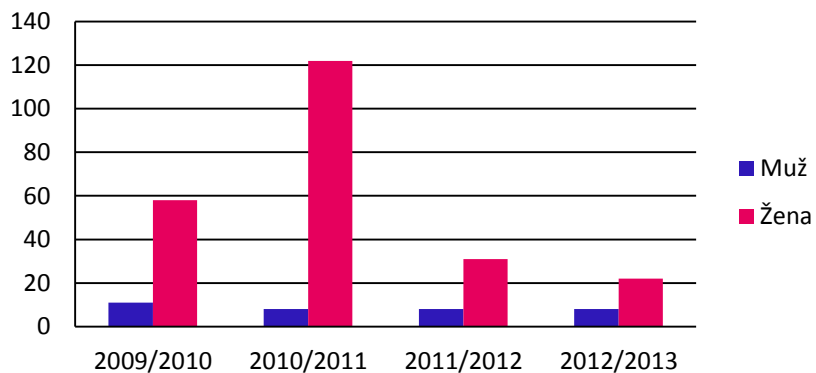
Podíl dospělých účastníků ve vzdělávacích zájmových útvarech Karlínského Spektra

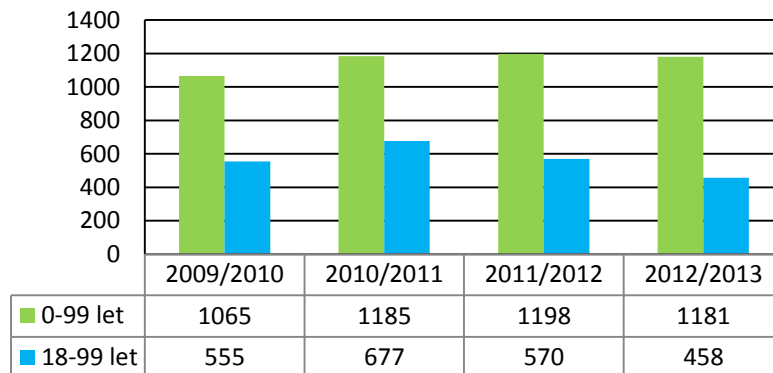
Věkové rozložení účastníků vzdělávacích zájmových útvarů Karlínského Spektra

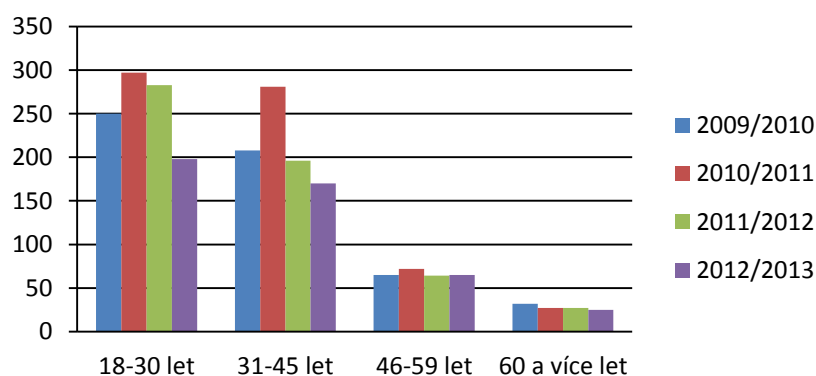
Poměr mužů a žen ve vzdělávacích zájmových útvarech Karlínského Spektra

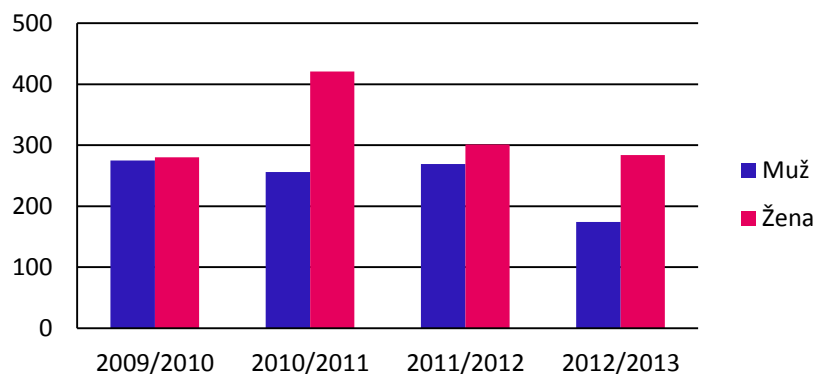
Podíl dospělých účastníků v uměleckých zájmových útvarech Karlínského Spektra

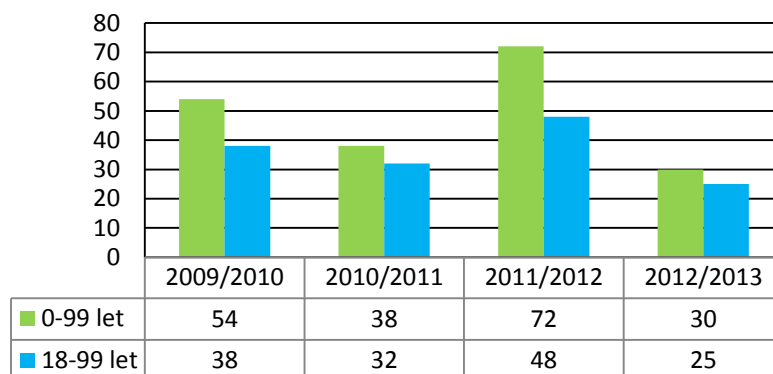
Věkové rozložení účastníků uměleckých zájmových útvarů Karlínského Spektra

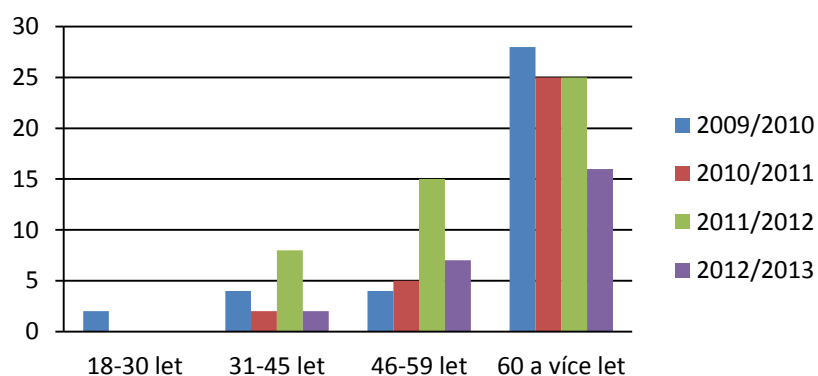
Poměr mužů a žen v uměleckých zájmových útvarech Karlínského Spektra

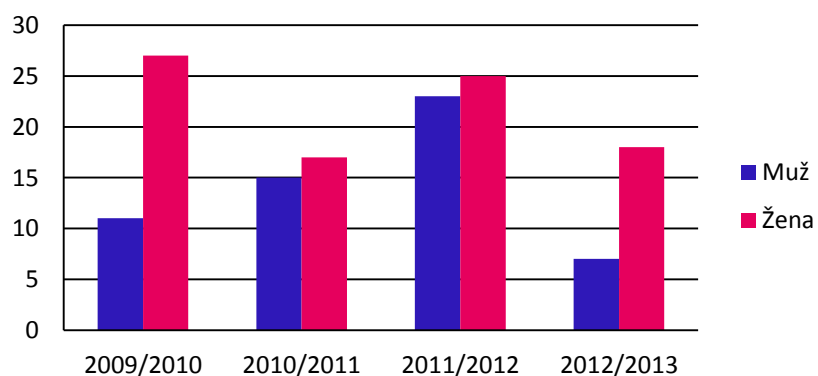
Podíl dospělých účastníků v technických zájmových útvarech Karlínského Spektra

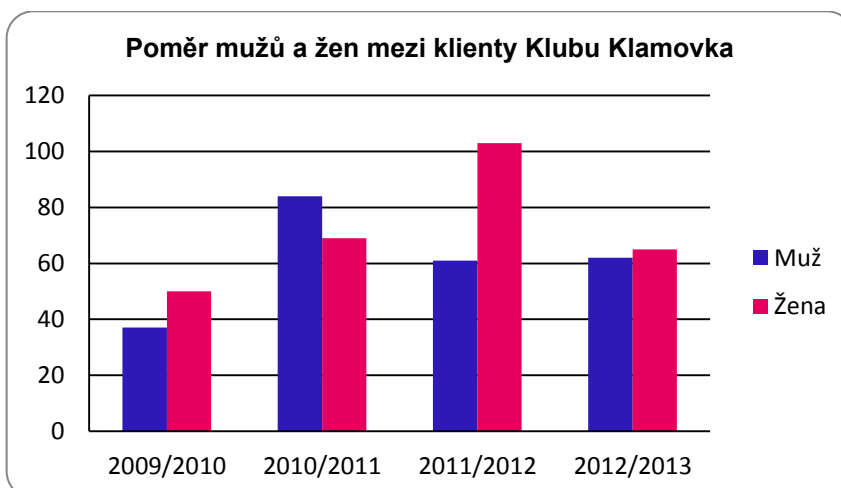
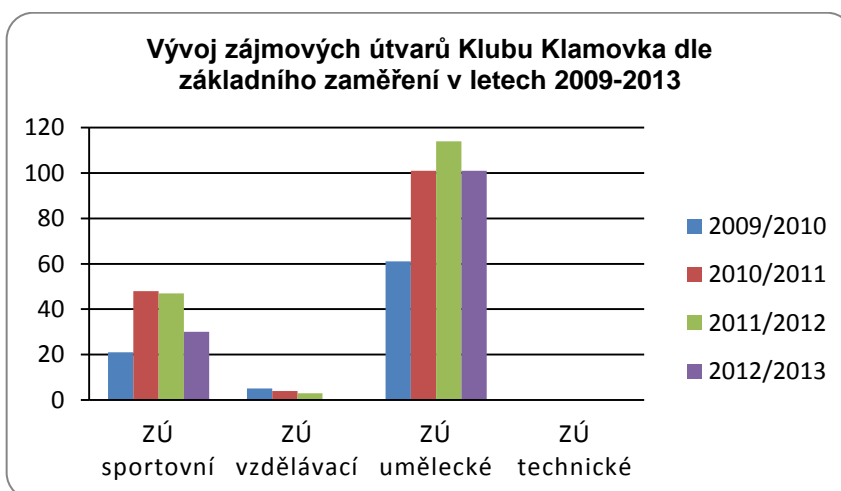
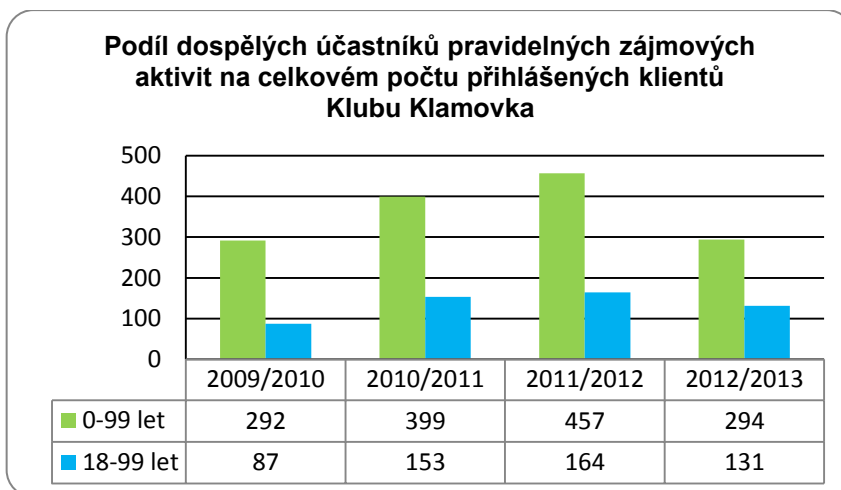
Věkové rozložení účastníků technických zájmových útvarů Karlínského Spektra

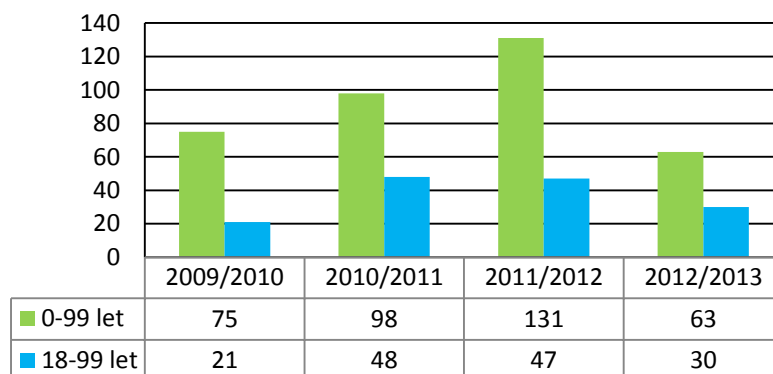
Poměr mužů a žen v technických zájmových útvarech Karlínského Spektra

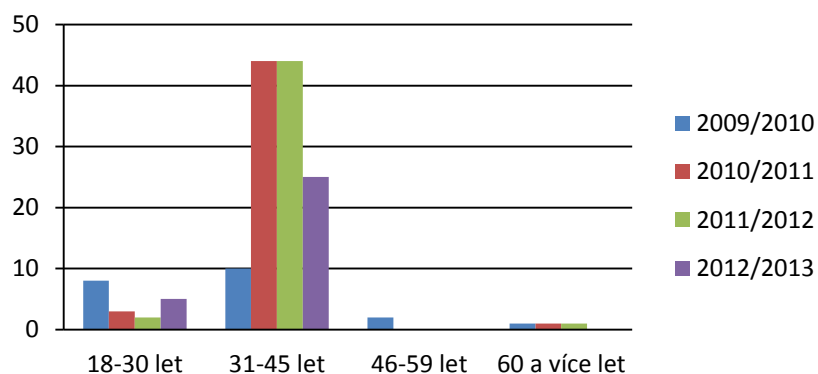
Příloha B – Klub Klamovka, grafické znázornění výsledků analýzy

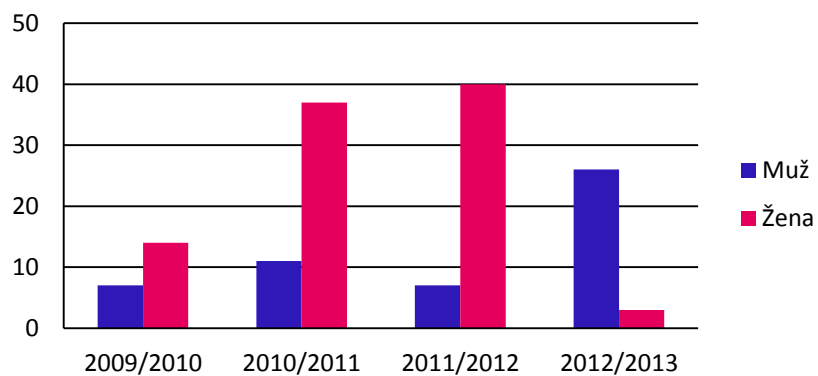
Podíl dospělých účastníků ve sportovních zájmových útvarech Klubu Klamovka

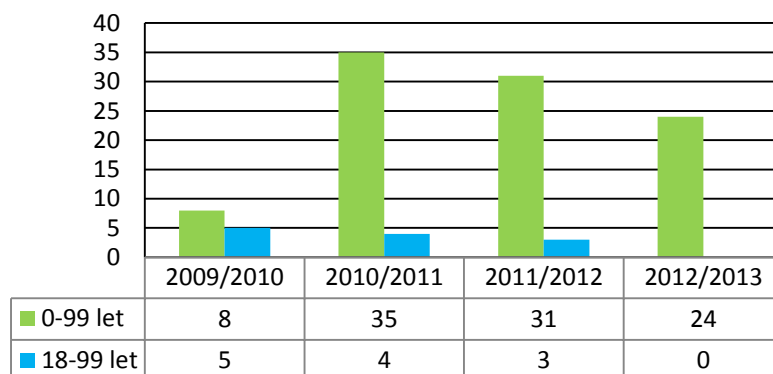
Věkové rozložení účastníků sportovních zájmových útvarů Klubu Klamovka

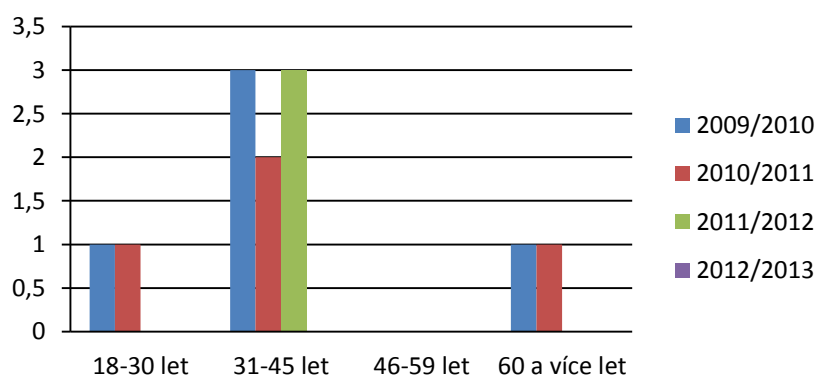
Poměr mužů a žen ve sportovních zájmových útvarech Klubu Klamovka

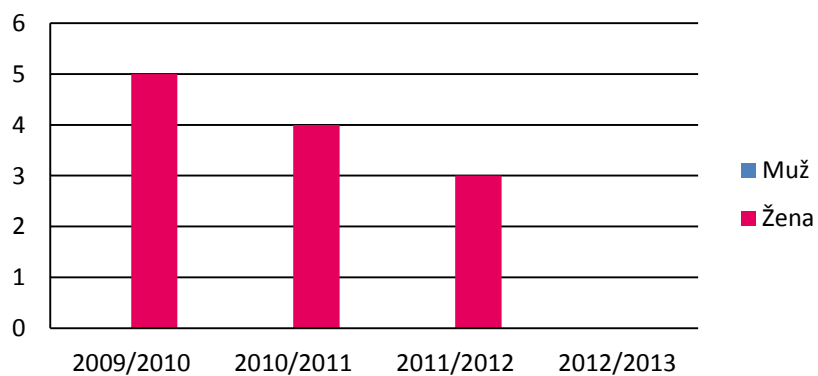
**Podíl dospělých účastníků ve vzdělávacích
zájmových útvarech Klubu Klamovka**

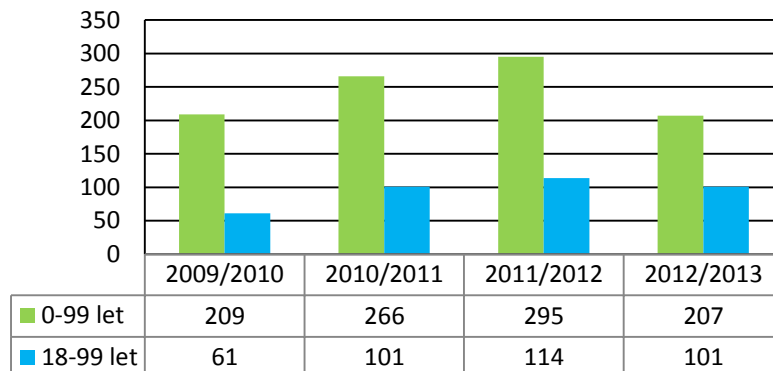
**Věkové rozložení účastníků vzdělávacích
zájmových útvarů Klubu Klamovka**

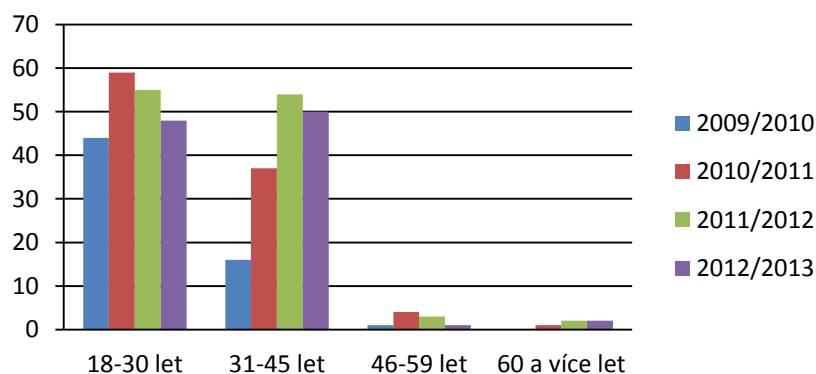
**Poměr mužů a žen ve vzdělávacích zájmových
útvarech Klubu Klamovka**

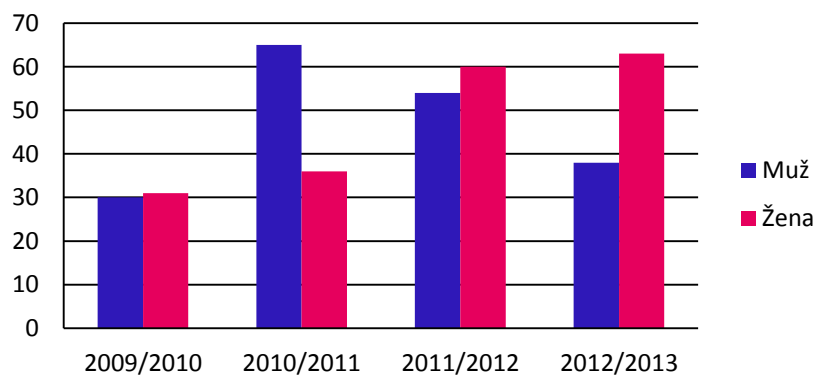
Podíl dospělých účastníků v uměleckých zájmových útvarech Klubu Klamovka

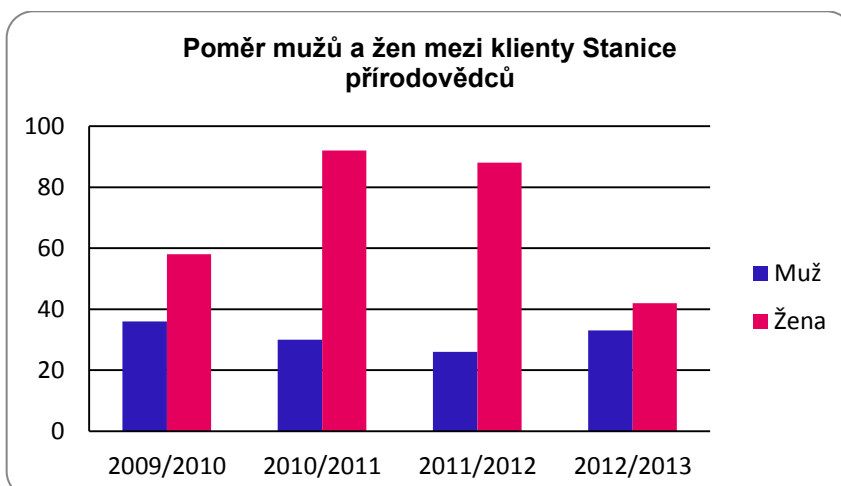
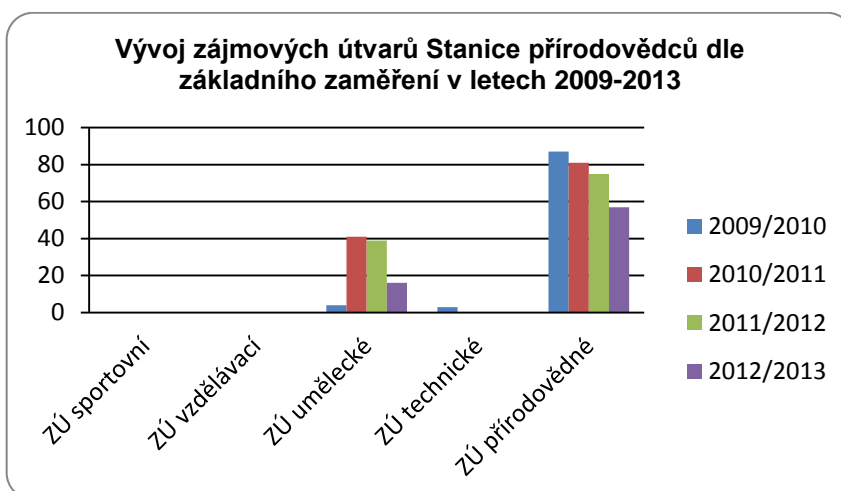
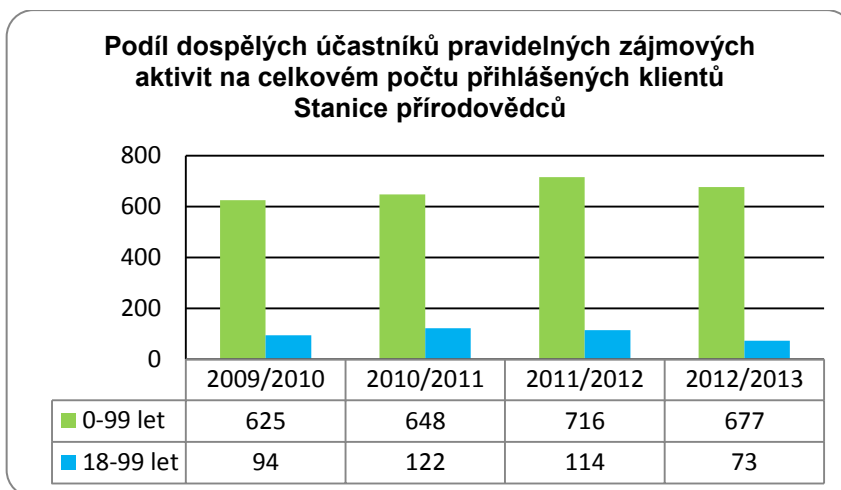
Věkové rozložení účastníků uměleckých zájmových útvarů Klubu Klamovka

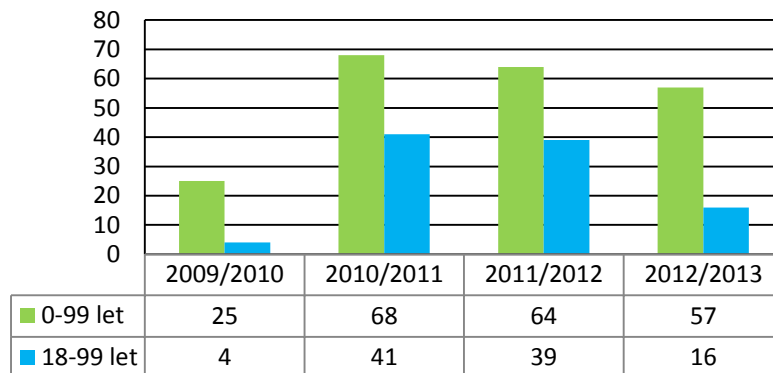
Poměr mužů a žen v uměleckých zájmových útvarech Klubu Klamovka

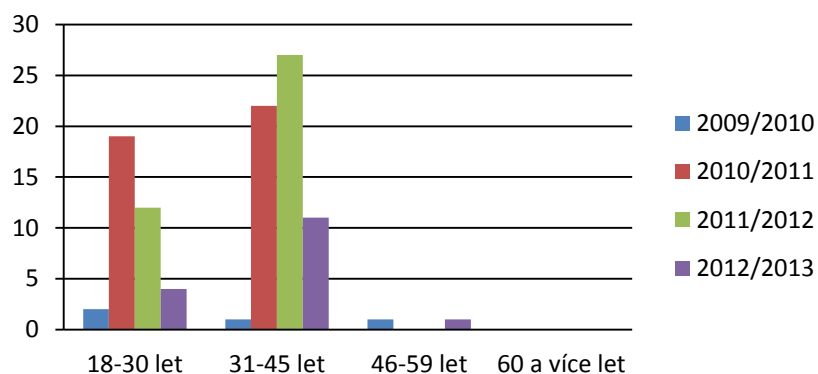
Příloha C – Stanice přírodovědců, grafické znázornění výsledků analýzy

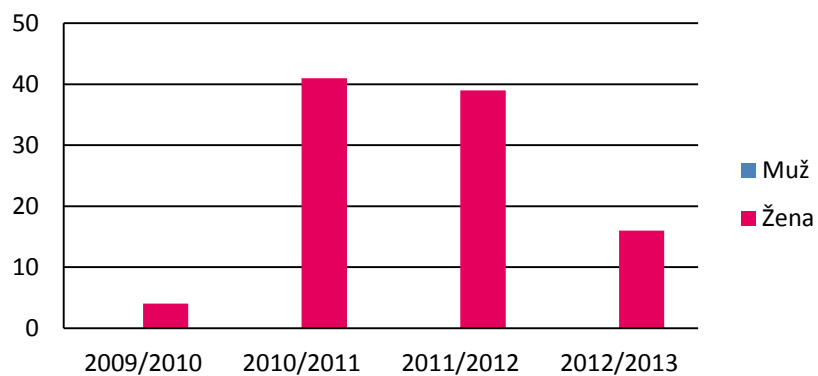
**Podíl dospělých účastníků v uměleckých
zájmových útvarech Stanice přírodovědců**

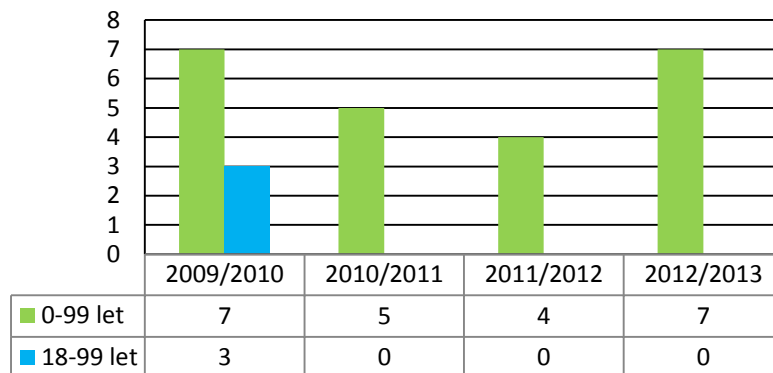
**Věkové rozložení účastníků uměleckých zájmových
útvárů Stanice přírodovědců**

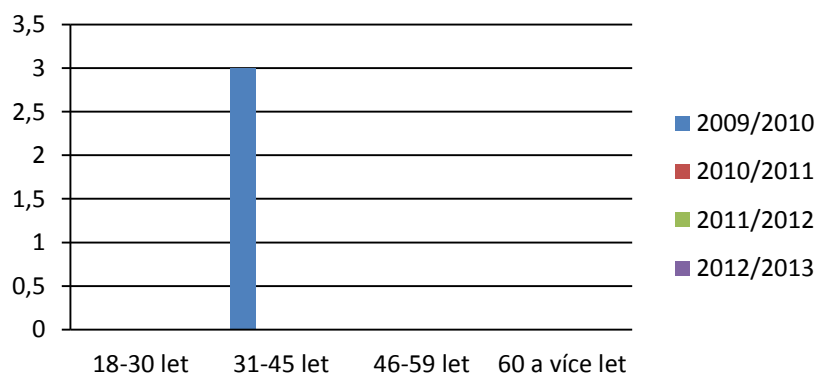
**Poměr mužů a žen v uměleckých zájmových
útvarech Stanice přírodovědců**

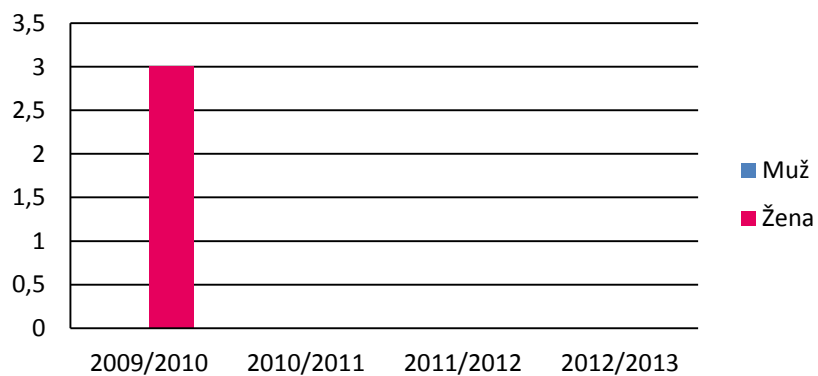
**Podíl dospělých účastníků v technických
zájmových útvarech Stanice přírodovědců**

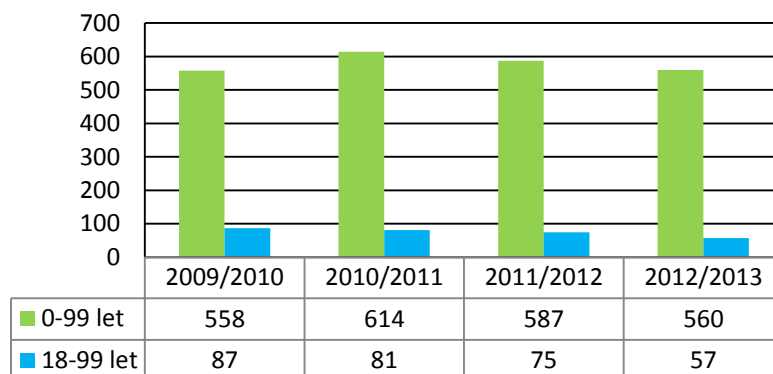
**Věkové rozložení účastníků technických zájmových
útvarek Stanice přírodovědců**

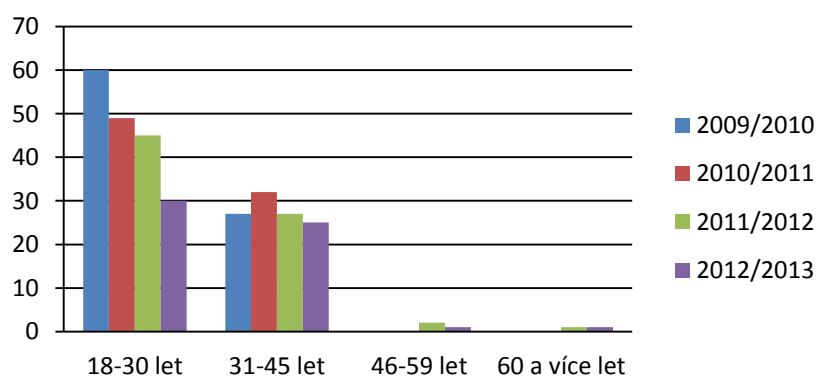
**Poměr mužů a žen v technických zájmových
útvarech Stanice přírodovědců**

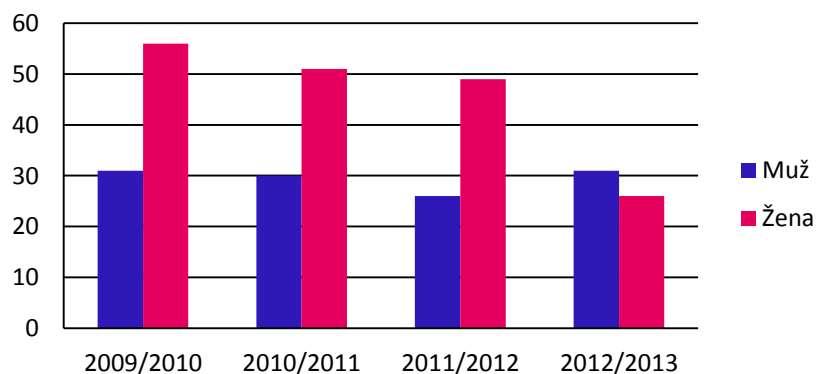
Podíl dospělých účastníků v přírodovědných zájmových útvarech Stanice přírodovědců

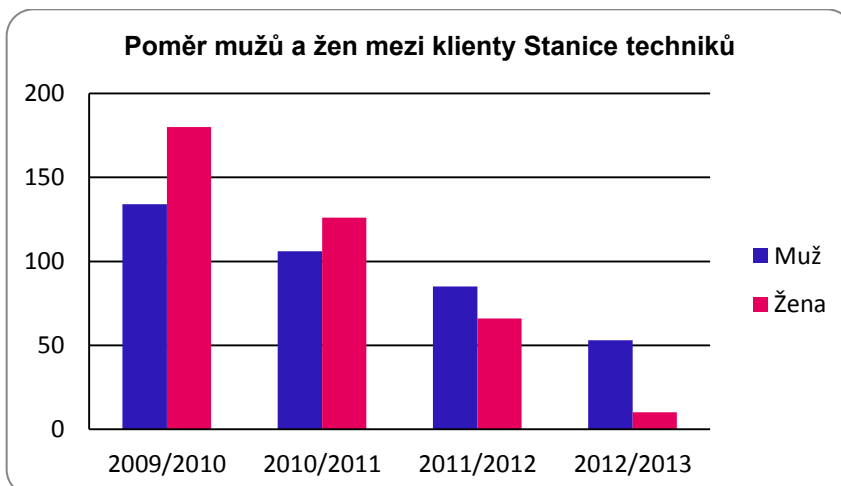
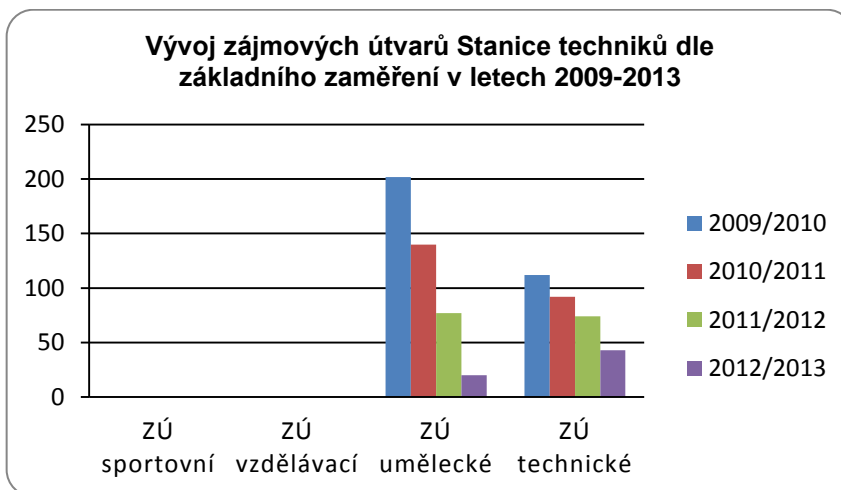
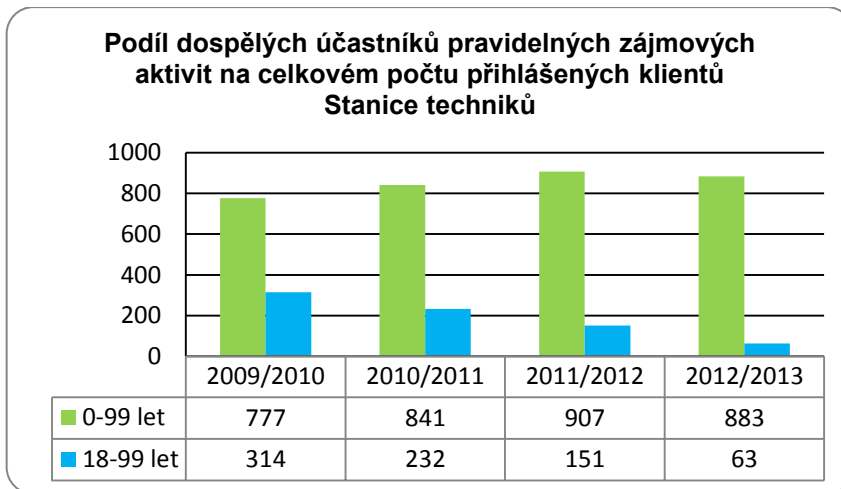
Věkové rozložení účastníků přírodovědných zájmových útvarů Stanice přírodovědců

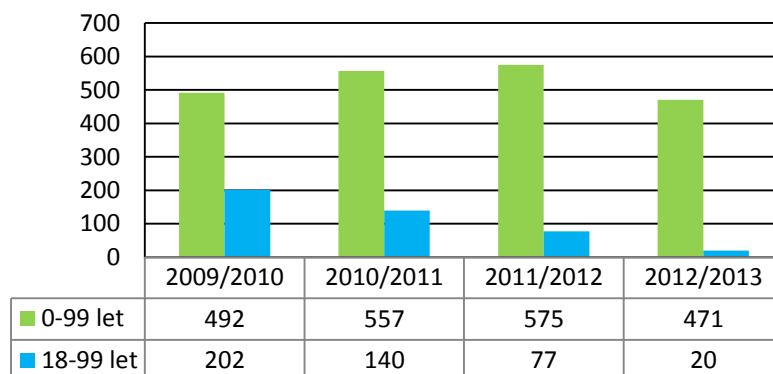
Poměr mužů a žen v přírodovědných zájmových útvarech Stanice přírodovědců

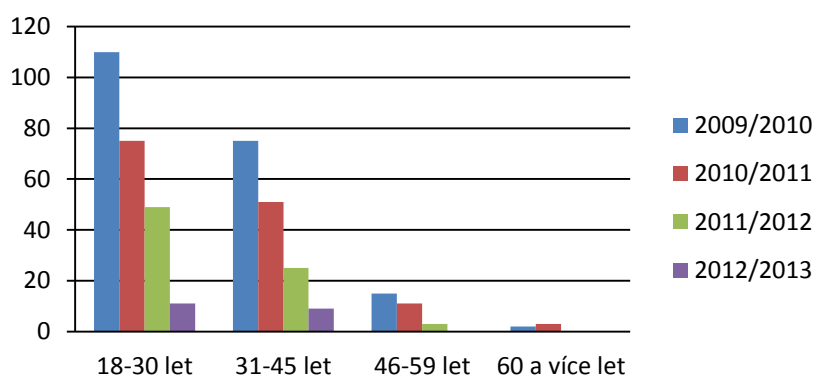
Příloha D – Stanice techniků, grafické znázornění výsledků analýzy

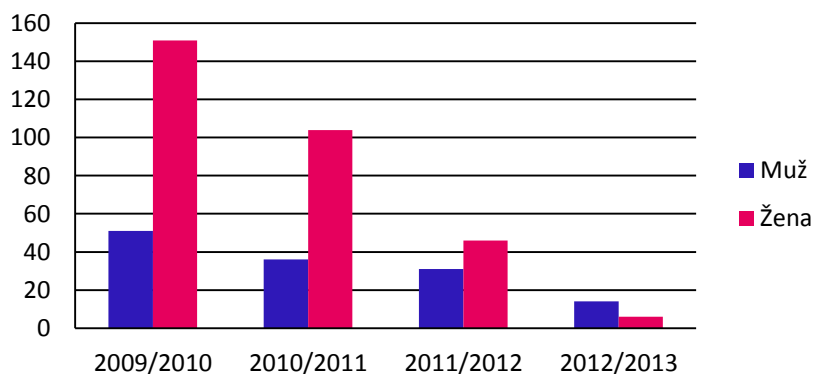
Podíl dospělých účastníků v uměleckých zájmových útvarech Stanice techniků

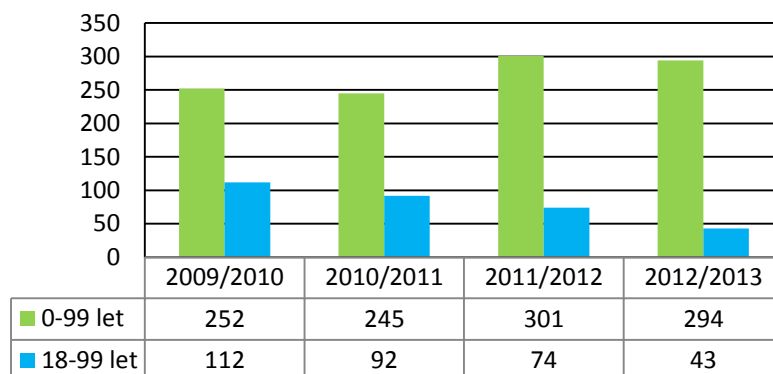
Věkové rozložení účastníků uměleckých zájmových útvarů Stanice techniků

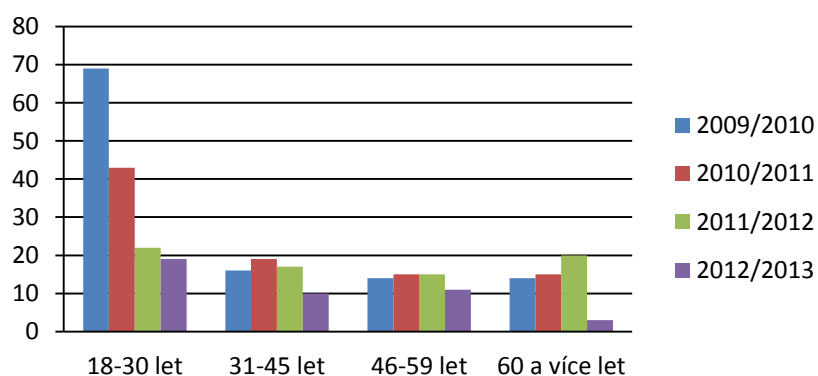
Poměr mužů a žen v uměleckých zájmových útvarech Stanice techniků

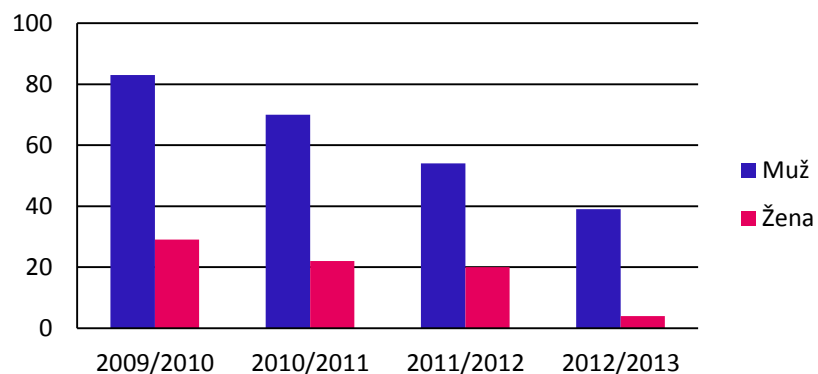
Podíl dospělých účastníků v technických zájmových útvarech Stanice techniků

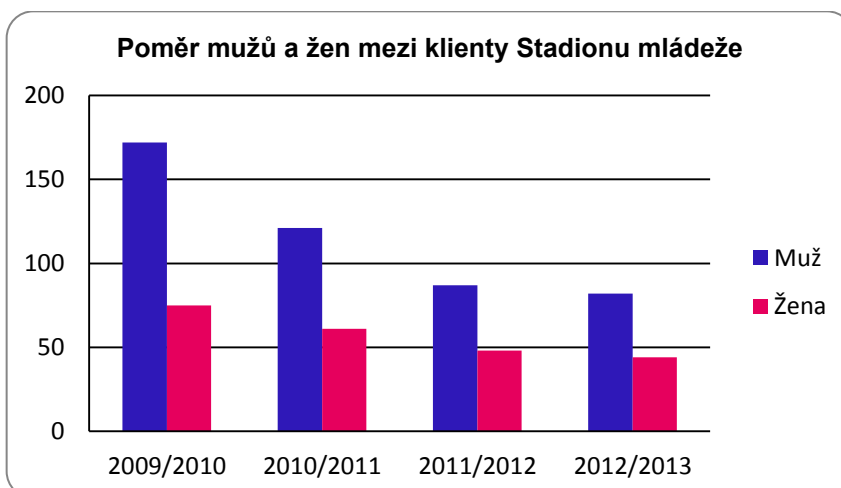
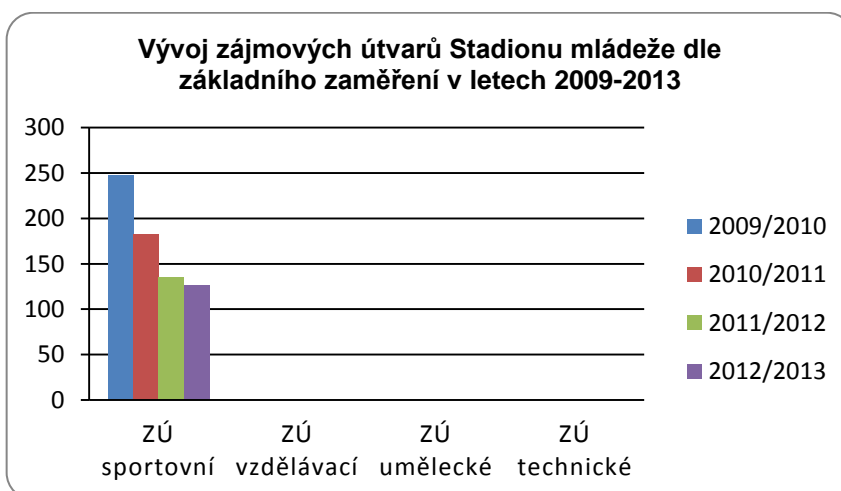
Věkové rozložení účastníků technických zájmových útvarů Stanice techniků

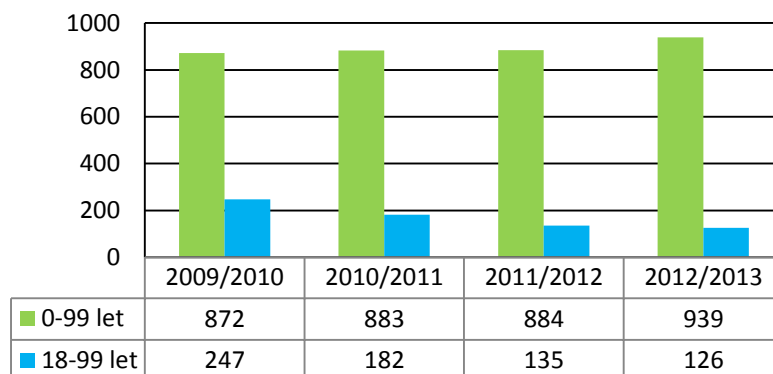
Poměr mužů a žen v technických zájmových útvarech Stanice techniků

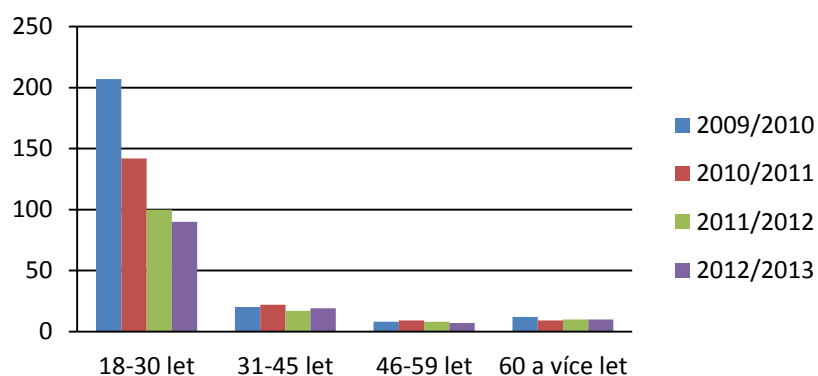
Příloha E – Stadion mládeže, grafické znázornění výsledků analýzy

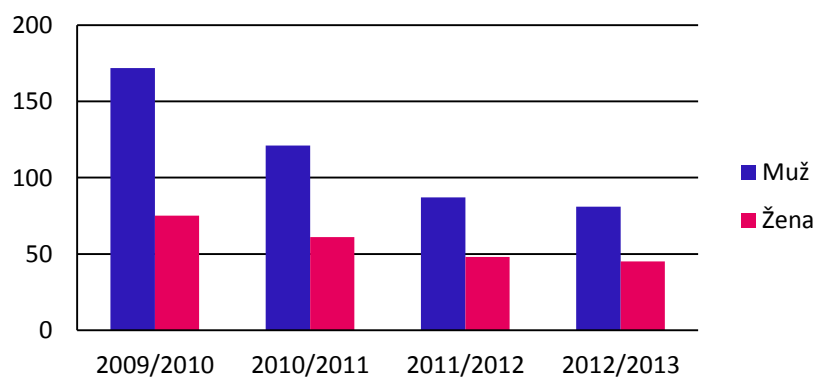
Podíl dospělých účastníků ve sportovních zájmových útvarech Stadionu mládeže

Věkové rozložení účastníků sportovních zájmových útvarů Stadionu mládeže

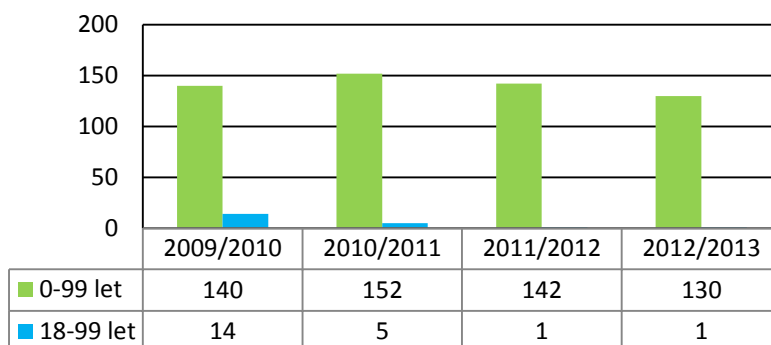

Poměr mužů a žen ve sportovních zájmových útvarech Stadionu mládeže

Příloha F – JS Zmrzlík, grafické znázornění výsledků analýzy

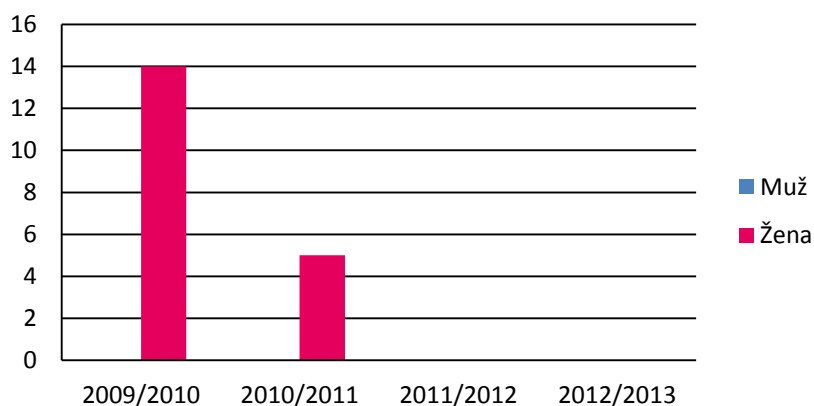
Podíl dospělých účastníků pravidelných zájmových aktivit na celkovém počtu přihlášených klientů JS Zmrzlík

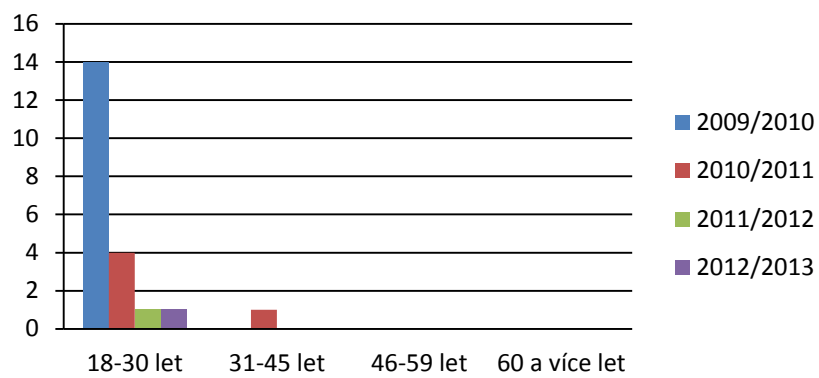
Vývoj zájmových útvarů JS Zmrzlík dle základního zaměření v letech 2009-2013

Poměr mužů a žen mezi klienty JS Zmrzlík

**Věkové rozložení účastníků zájmových útvarů
JS Zmrzlík**

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Hunalová

Obor: 7501R022 - Vzdělávání dospělých (Bc. VD VOŠ)

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Zájmové vzdělávání dospělých v Domě dětí a mládeže hl. m. Prahy

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 20

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Počet ostatních zdrojů: 3

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D.